

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhooltosuunnitelma

Kirkkonummen kunta

Sisällys

1. Opiskeluhoultotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi Kirkkonummella	1
2. Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoiltopalveluista	2
3. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi	2
3.1 Esiopetus	2
3.1.1 Yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintatavat esiopetuksessa Kirkkonummella	2
3.1.2 Esiopetuksen toimipaikkakohtaisten opiskeluhoiltoryhmien johtaminen ja kokoonpano ..	3
3.2 Perusopetus	3
3.2.1 Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	3
3.2.2 Koulukohtaisten opiskeluhoiltohoiltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat	3
3.2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen perusopetuksessa	4
3.2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen.	4
3.2.5 Yhteistyö ja käytänteet koulu ympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	6
3.3 Lukiokoulutus	6
3.3.1 Opiskelijoiden ja lukio yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	6
3.3.2 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoiltoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat ..	7
3.3.3 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen	7
3.3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen.	7
3.3.5 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	8
4. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoilto)	8
4.1 Esiopetus	9
4.1.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhoiltopalveluihin	9
4.1.2 Yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	9
4.1.3 Opiskeluhoiltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoiltorekisterille	10
4.1.4 Lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa	11
4.2 Perusopetus	11
4.2.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoiltopalveluihin	11
4.2.2 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	12

4.2.3 Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhohtorekisterille	12
4.2.4 Tarvittavan opiskeluhohton järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	13
4.2.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa.....	13
4.2.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet	14
4.3 Lukiokoulutus	15
4.3.1 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhohtopalveluihin	15
4.3.2 Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	16
4.3.3 Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtorekisterille	16
4.3.4 Tarvittavan opiskeluhohton järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä.....	16
4.3.5 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa.....	17
4.3.6 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi.....	17
5. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	17
5.1 Esiopetus.....	17
5.1.1 Lasten, hohtajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhohtopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhohton toteuttamisessa.....	17
5.1.2 Esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	18
5.1.3 Opiskeluhohton moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen yhteydessä ...	18
5.1.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	18
5.1.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhohton periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, hohtajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.....	19
5.2 Perusopetus.....	19
5.2.1 Oppilaiden, hohtajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhohtopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhohtosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhohton toteuttamiseen.....	19
5.2.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	20
5.2.3 Opiskeluhohton moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä	20

5.2.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa.....	21
5.2.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	21
5.3 Lukiokoulutus	22
5.3.1 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoolltopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhoolltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen	22
5.3.2 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä.....	22
5.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa	22
5.3.4 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille	22
6. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	22
6.1 Esiopetus.....	23
6.1.1. Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi	24
6.1.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden selvittämiseksi	26
6.1.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseksi.....	26
6.1.4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet	28
6.1.5 Kriisisuunnitelma.....	28
6.2 Perusopetus.....	28
6.2.1 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi	29
6.2.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden seuraamiseksi	29
6.2.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin.....	30
ongelmatilanteisiin puuttumiseksi	30
6.2.4 Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet	32
6.2.5 Kriisisuunnitelma.....	33
6.3 Lukiokoulutus	36

Liitteet:

Liite 1: Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista esiopetuksessa

Liite 2: Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista perusopetuksessa

Liite 3: Arvio opiskeluhoollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoolltopalveluista lukiokoulutuksessa

Liite 4: Perusopetuksen koulukohtaiset tiedot suunnitelmaan opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Liite 5: Porkkalan lukion suunnitelma opiskelijan suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä sekä kriisisuunnitelma

Liite 6: Kyrksläatts gymnasium, plan för förebyggande av och ingripande vid rusmedelsanvändning 2022-2023

Liite 7: Kyrksläatts gymnasium, plan för förebyggande av och ingripande vid våld, mobbning och trakasserier 2022-2023

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhoollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Kirkkonummella opiskeluhoollon suunnitelma on laadittu yhteisenä esi- ja perusopetukselle sekä lukiokoulutukselle.

Tässä opiskeluhoollon suunnitelmassa käytetään otsikkotasolla oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista käsitteistöä: Käsitettä "opiskelija" käytetään koskien sekä lapsia, oppilaita että opiskelijoita. Käsitettä "oppilaitos" käytetään koskien sekä esiopetusyksikköä, koulua että oppilaitosta. Käsitettä "koulutuksen järjestäjä" käytetään koskien myös opetuksen järjestäjää otsikkotason lisäksi soveltuvin osin myös muualla tekstissä.

1. Opiskeluhoollon tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi Kirkkonummella

Opiskeluhoollolla tarkoitetaan lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhoollon visio on hyvinvoiva lapsi ja nuori. Opiskeluhoollon toimintaa ohjaavina arvoina ovat lapsen ja nuoren osallisuus, huoltajan vastuu ja osallisuus, yhdessä toimiminen, moniarvoisuus ja oikea-aikainen tuki. Opiskeluhoollon toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoollona. Tämän lisäksi lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoollon.

Opiskeluhoollon liittyy läheisesti esiopetuksen, koulun ja oppilaitoksen kasvatus- ja opetustehtävään. Keskeistä opiskeluhoollon on monialainen yhteistyö. Työtä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen, oppilaaseen, opiskelijaan ja huoltajaan, sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Kirkkonummella opiskeluhoollon linjauksista huolehtii koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhoollon ohjausryhmä. Tässä ryhmässä on edustajina sekä varhaiskasvatuksen, opetuksen että hyvinvointialueen esihenkilöitä ja asiantuntijoita. Ohjausryhmän keskeisenä tehtävänä on seurata opiskeluhoollon suunnitelman toteutumista. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoollon ryhmä suunnittelee lukuvuoden aikana seurattavat toimenpiteet ja toimintatavat, sekä tarkistaa ja ajantasaistaa yksikkökohtaiset tiedot lukuvuosisuunnitelman päivityksen yhteydessä.

2. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista

Liitteissä 1, 2 ja 3 olevat tiedot on ilmoitettu opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina.

Liite 1: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista esiopetuksessa.

Liite 2: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista perusopetuksessa

Liite 3: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista lukiokoulutuksessa

3. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen, koulun ja oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetus-, koulu- ja lukioyhteisön hyvinvoinnista.

3.1 Esiopetus

3.1.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa Kirkkonummella

Opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa toimii yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä (YHR), jolla on keskeinen rooli yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Opiskeluhoitoryhmä kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa ja aina tarvittaessa. Esiopetuksen toimipaikan johtaja kutsuu yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokoukseen lapsia, huoltajia sekä lasten hyvinvointia edistäviä viranomaisia ja yhteistyötahoja. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) opiskeluhoitopalvelut (psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja) osallistuvat opiskeluhoitoryhmän työskentelyyn sekä yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön toimipaikoissa erikseen sovittavan aikataulun mukaisesti. Kokouksissa käsiteltävät yhteisölliset opiskeluhoitolliset

teemat ja asiat sekä kokousten ajankohdat sovitaan lukuvuosittain ja ne kirjataan opiskeluhuollon vuosikelloon. Kokouksen esityslista jaetaan kokouskutsun yhteydessä. Kokouksesta laaditaan muistio.

3.1.2 Esiopetuksen toimipaikkakohtaisten opiskeluhooltoryhmien johtaminen ja kokoonpano

Ryhmää johtaa esiopetuksen toimipaikan johtaja. Yhteisölliseen opiskeluhooltoryhmään kuuluvat toimipaikan johtajan lisäksi esiopetusryhmien opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, psykologi, esiopetuksen kuraattori, neuvolan terveydenhoitaja sekä huoltajien edustajat.

3.2 Perusopetus

3.2.1 Oppilaiden ja koulu yhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Koko koulu yhteisön hyvinvointia sekä oppilaiden yksilöllistä hyvinvointia seurataan yhteisöllisen opiskelijahuollon koulukohtaisissa kokouksissa mm. seuraavin tavoin: Valtakunnallinen Kouluterveyskysely sekä muut valtakunnalliset velvoittavat kyselyt, koulukohtaiset tasa-arvo- ja hyvinvointikyselyt sekä kuntakohtaisella päätöksellä luokan hyvinvointisuunnitelman avulla. Lisäksi voidaan tarkastella esimerkiksi terveystarkastusten yhteenvetoja ja seurata TEAViisarin kautta koulu- ja kuntakohtaisia tuloksia.

3.2.2 Koulukohtaisten opiskeluhooltohoituryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Koulussa opiskeluhoolto on kaikkien koulu yhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoolto palveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

Ensisijainen vastuu koulu yhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla.

Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä vastaa koulun opiskeluhuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Yhteisöllistä opiskeluhooltoryhmää johtaa ensisijaisesti koulun rehtori. Yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän jäseniä ovat rehtorin/apulaisrehtorin lisäksi koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja/opiskeluterveydenhoitaja, laaja-alainen erityisopettaja ja 7-9-luokilla opinto-ohjaajat ja kouluvalmentajat. Lisäksi yhteisölliseen opiskeluhooltoryhmään voidaan kutsua mukaan oppilaiden, huoltajien, oppilaitoksen opetus- ja muun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia. Erityisesti oppilaiden ja huoltajien mukana olo on tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhooltotyötä. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä kokoontuu ennalta sovitusti koulun tarpeiden mukaan. Kokouksista laaditaan vapaamuotoinen muistio, joka on opetushenkilökunnan nähtävissä.

Yhteisöllisen opiskeluhooltoryhmän tehtävänä on oppilaiden turvallisuuden, terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen ja seuranta. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä puuttuu akuutteihin hyvinvoinnin riskeihin yhteisössä. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä edistää ja seuraa koulu ympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä tiedottaa ja käsittelee seurannassa käytettävien tiedonkeruiden tuloksista henkilöstöä, oppilaita, huoltajia ja yhteistyötahoja. Yhteisöllinen opiskeluhooltoryhmä edistää oppilaiden, huoltajien ja koko

henkilöstön osallisuutta. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä yhtenäistää ja kehittää oppilaitoksen toimintatapoja. Lisäksi yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä edistää ja seuraa henkilöstön opiskeluhoitotyöhön vaadittavaa osaamista.

Yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön kuuluu esimerkiksi vierailut luokissa, oppituntien seuraaminen ja oppilaiden kanssa keskusteleminen sekä koulu yhteisössä esiin nousseisiin tarpeisiin vastaaminen. Opiskeluhoitohenkilöstö on mukana suunnittelemassa erilaisia teemapäiviä, vanhempainiltoja, kouluun tutustumispäiviä, koulukohtaisia kyselyjä ja erilaisia koulun toimintakulttuurin kehittämiseen tähtäviä toimenpiteitä. Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän jäsenet voivat toimia yhteistyössä koulussa toimivien eri oppilasryhmien kanssa.

Yhteisöllisessä opiskeluhoitossa käsiteltäviä aihepiirejä ovat muun muassa:

- tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä mielenterveyden edistäminen
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja vähentäminen
- opintojen edistäminen poissaoloja ehkäisemällä
- opintojen ja työskentelyn hyvinvointia tukeva järjestäminen ja terveellisten elintapojen edistäminen
- oppilaitosympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen
- opiskelijoiden osallisuuden edistäminen
- huoltajien osallisuuden edistäminen
- opiskeluhoitolaisten ja oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen yhteistoiminta

3.2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen perusopetuksessa

Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen kuvataan opetussuunnitelman luvussa 5.1.

3.2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä edellyttää päihteiden vastaisen työn kehittämistä koulu yhteisössä. Tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa päihteiden kanssa vaikeuksiin joutunut lapsi tai nuori ja puuttua tarkoituksenmukaisin keinoin hänen elämäntilanteeseensa.

Koulussa käsitellään päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia sekä riippuvuuden syntymistä ja merkitystä osana normaalia opetusta. Lisäksi järjestetään erillistä päihdevalistusta. Yleinen asennevaikuttaminen sekä itsetunnon ja elämäntaitojen vahvistamiseen tähtäävät keinot ovat keskeisiä päihteiden käyttöä ehkäiseviä toimia. Huoltajille annetaan ajankohtaista tietoa päihdeasioista ja täten vahvistetaan vanhemmuutta nuorten elämäntaitojen kehittämiseksi. Huoltajia ja muita edunvalvoja pyydetään kotona ottamaan haltuun lapsilta löytyvät tupakkatuotteet ja nikotiininesteet (Laki holhoustoimesta 442/1999).

Päihteiden käyttöön on nollatoleranssi. Kunnassa on laadittu päihdestrategia. Koulujen ja opiskeluhoitolaisten henkilökuntaa koulutetaan päihteiden käytön tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen.

Tuntemattomien henkilöiden oleskeluun työpäivän aikana koulussa tai koulun alueella puututaan. Oppilaiden poissaoloja seurataan ja niihin puututaan välittömästi. Selittämättömät poissaolot,

koulumenestyksen heikkeneminen, sekä käyttäytymisen ja ulkoisen olemuksen muutokset (välinpitämättömyys, passiivisuus tai korostunut viikkaus, mielialavaihtelut, väsymys, hermostuneisuus) voivat liittyä päihteiden käyttöön.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa puututaan päihteiden käyttöön, sitä suuremmat mahdollisuudet on vaikuttaa ja ehkäistä kierteen paheneminen. Aina epäilyn tai huolen herätessä opiskelija ohjataan terveydenhoitajalle tai asia otetaan esille opiskeluhuoltoryhmässä, jossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Vanhempiin otetaan yhteyttä ja tarvittaessa otetaan yhteyttä verkoston muihin toimijoihin kuten esimerkiksi lastensuojeluun. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa päihdetilanteissa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokokouksia ja lapsi tai nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja oppilashuollon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojeluilmoitus johtaa lapsen tai nuoren ja huoltajan tilanteen arviointiin ja tarvittaessa laajempaan lastensuojelun tarpeen selvitykseen.

Tässä suunnitelmassa päihteillä tarkoitetaan esimerkiksi

- tupakkaa, nuuskaa ja sähkötupakkaa
- alkoholia
- liuottimia
- lääkkeiden väärinkäyttöä
- huumausaineita

Tavoitteet

Päämääränä on oppilaan elämänlaadun parantaminen, koulunkäynnin turvaaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Ensisijaisena tavoitteena on päihteiden käytön ennaltaehkäisy ja päihteettömän elämäntavan tukeminen.

Toiseksi tavoitteena on mahdollisimman varhainen päihteiden käytön havaitseminen ja välitön puuttuminen.

Kolmanneksi tavoitteena on päihteiden käytön leviämisen estäminen.

Periaatteet

Päihtyneenä esiintyminen ja päihteiden käyttö koulussa ja koulualueella on kielletty.

Jos oppilas tavataan kouluaikana tupakoimasta tai käyttämästä nuuskaa tai hänen hallussaan on tupakkatuotteita, ottaa luokanopettaja / luokanvalvoja yhteyttä kotiin sovitujen käytänteiden mukaisesti.

Jos oppilas tavataan koulussa päihtyneenä tai huumeiden vaikutuksen alaisena tai hänen hallussaan on päihteitä, otetaan välittömästi yhteyttä hänen huoltajiinsa ja pyydetään heitä hakemaan oppilaan kotiin. Asiasta ilmoitetaan opiskeluhuoltoryhmälle. Tilanteen mukaan ollaan yhteydessä myös poliisiin ja/tai lastensuojeluviranomaisiin.

Ennaltaehkäisy

Päihdevalistus on luonnollinen osa koulun työtä. Sitä toteutetaan erityisesti terveystiedon oppitunneilla, terveydenhoitajan toimesta terveystarkastusten yhteydessä sekä teemapäivien ja –viikkojen aikana ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta.

Päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä kodin ja koulun yhteistyö on avainasemassa. Huoltajilla on vastuu lapsensa kasvatukseen liittyvistä asioista.

Päihdevalistuksessa ja ennaltaehkäisyssä toteutetaan moniammatillista yhteistyötä esim. kunnan ehkäisevän päihdetyön, terveydenhoidon, sosiaalitoimen, poliisin, nuorisotoimen ja seurakunnan nuorisotyön ja muiden mahdollisten tahojen kanssa.

Koko koulun henkilökunta valvoo hyvien käytöstapojen ja järjestyssääntöjen noudattamista kouluaikana ja puuttuu mahdollisiin häiriötilanteisiin.

Varhaisen puuttumisen malli

Mitä varhaisemmassa vaiheessa puututaan päihteiden käyttöön, sitä suuremmat mahdollisuudet on vaikuttaa ja ehkäistä kierteen paheneminen. Aina epäilyn tai huolen herätessä opiskelija ohjataan terveydenhoitajalle tai asia otetaan esille opiskeluhuoltoryhmässä, jossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä ja tarvittaessa kytketään mukaan muita toimijoita kuten esimerkiksi lastensuojelu. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa päihdetilanteissa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokokouksia ja lapsi tai nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja oppilashuollon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojeluilmoitus johtaa lapsen tai nuoren ja huoltajan tilanteen arviointiin ja tarvittaessa laajempaan lastensuojelun tarpeen selvitykseen.

3.2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä koulu yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Työterveyshuollon terveystarkastukset joka 5. vuosi, terveystarkastajan tarkastukset joka 3. vuosi, palotarkastukset ja omavalvonta vuorovuosittain, tarvittaessa sisäilmatarkastukset.

3.3 Lukiokoulutus

3.3.1 Opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Lakisääteiset tarkastukset tukevat opiskelu ympäristön terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Lukiossa toteutetaan lukuvuosittain pelastautumisharjoitukset. Opiskelijoilta hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyviä asioita seurataan säännöllisillä kyselyillä. Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille pidetään hyvinvointitunteja ja / tai hyvinvointitapaamisia. Yhteisöllisellä ilmapiirillä kannustetaan opiskelijoita avoimesti kertomaan havaitsemistaan ongelmista ja korjausehdotuksista. Opiskelijoiden hyvinvointia tuetaan mm. tutortoiminnalla. Henkilökunta seuraa aktiivisesti koulun arkea, mikä tuo turvallisuutta. Lukion järjestyssäännöt luovat yleisen ohjeistuksen käyttäytymiselle. Havaittuun kielteiseen käyttäytymiseen puututaan. Opiskelijoiden osallisuus opiskeluyhteisön turvallisuuden edistämässä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

3.3.2 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Lukion opiskeluhoitoryhmä vastaa opiskeluhoillon suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista sekä yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisestä. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opiskeluhoitoryhmä on monialainen ja siihen kuuluvat rehtorin lisäksi opinto-ohjaajat, terveydenhoitaja, kuraattori ja psykologi sekä erityisopettaja. Ryhmään voidaan kutsua opiskelijoiden, huoltajien, lukion henkilökunnan tai yhteistyötahojen edustajia. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla muita asiantuntijoita. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu kerran jaksossa tai tarvittaessa useammin yhteisöllisen ja pedagogisen kehittämisen tueksi.

Yhteisöllinen viikkoryhmä kokoontuu vähintään joka toinen viikko. Ryhmässä suunnitellaan ryhmiin kohdistuvaa yhteisöllistä työtä, opiskelijoiden opintojen seurantaa ja sovitaan opiskelua tukevista toimintatavoista.

3.3.3 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Ryhmänohjaajat käsittelevät opiskelijoiden kanssa koulun poissaolokäytänteet. Opiskelijan on selvitettävä poissaolonsa ja alle 18-vuotiaiden kohdalla tämän tekee opiskelijan huoltaja. Ryhmänohjaaja seuraa lähiohjaajan roolissaan opintojen edistymistä säännöllisesti, puuttuu poissaoloihin ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajaan. Mikäli puuttuminen ei tuota tulosta ryhmänohjaaja tai muu vastuullinen opettaja vie asian moniammatillisen asiantuntijaryhmän käsiteltäväksi. Oppivelvollisuuslaki velvoittaa niin oppilaitosta kuin huoltajia seuraamaan opintojen edistymistä ja läsnäoloa opinnoissa.

Opiskelija tekee ajantasaiset opintovalintansa hyvissä ajoin ennen uuden opetusjakson alkua. Opiskelijoita tuetaan etenemään opiskelussa suunnitelmansa mukaisesti. Erityisopettajan tukea hyödynnetään monipuolisesti. Ohjaus kuvataan ohjaussuunnitelmassa. Lukioilla on käytössä riittävän yksityiskohtainen poissaoloihin puuttumisen toimintamalli. Opiskelijan säännöllinen osallistuminen opintojaksoille voi epäonnistua henkilökohtaisista syistä. Opiskelua voidaan lain mukaan järjestää painavista syistä osittain toisin. Luvan muutoin joustaviin opiskelujärjestelyihin myöntää rehtori yhteistyössä opiskelijan ja tämän huoltajan kanssa.

3.3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Päihteiden ja tupakkatuotteiden sekä niihin rinnastettavien aineiden käyttö on lukion alueella kielletty. Oppilaitoksen henkilökunnan tehtävänä on huolehtia valvonnasta. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä ehkäistään päihteiden vastaisella työllä koko oppilaitosyhteisössä ja tavoitteena on myös yksilöllisten ongelmatilanteiden varhainen tunnistaminen tukitoimia varten.

Opetuksessa käsitellään päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia sekä riippuvuuksien syntymistä ja merkitystä osanormaalia opetusta. Itsetunnon ja elämänhallinnan vahvistaminen ovat keskeisiä päihteiden käyttöä ehkäiseviä toimia. Vanhempainilloissa voidaan käsitellä ajankohtaisia päihdeasioita.

Alle 18-vuotiaiden päihteiden käyttöön puututaan aina ja siitä ilmoitetaan huoltajalle. Kunnassa on laadittu päihdestrategia. Tuntemattomien henkilöiden oleskeluun työpäivän aikana oppilaitoksessa

tai oppilaitoksen alueella puututaan. Muutokset opiskelijan käyttäytymisessä ja olemuksessa sekä poissaoloissa voivat liittyä päihteiden käyttöön.

Huolen herätessä opiskelija ohjataan varhaisena puuttumisena terveydenhoitajalle. Asiaa voidaan käsitellä myös monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Alaikäisen nuoren vanhempiin otetaan yhteyttä ja tarvittaessa otetaan yhteyttä verkoston muihin toimijoihin. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokokouksia ja nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja opiskeluhoillon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoituksen tekee se, joka huolen ensimmäisenä havaitsee ja apua ilmoituksen tekemiseen saa lukion kuraattorilta.

3.3.5 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Turvalliseen opiskeluympäristöön kuuluvat fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Hyvät työ- ja oppimisolosuhteet luovat edellytykset yhteisön hyvinvoinnille, työkyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan yhteistyössä opiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon, henkilöstön, työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Lain edellyttämistä tarkastuksista laaditaan raportti ja todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma, jonka toimeenpanoa seurataan.

4. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoillon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta, oppilasta ja opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhoitoa, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään lapsen, oppilaan ja opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu esiopetuksessa huoltajan, perusopetuksessa oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan ja lukiokoulutuksessa opiskelijan suostumukseen. Lapsen, oppilaan ja opiskelijan osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

4.1 Esiopetus

4.1.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Kun esiopetuksen henkilöstöllä herää huoli yksittäisestä lapsesta, kootaan yksilökohtainen opiskeluhuoltoryhmä (YKR). Lapsen asioiden käsittely yksilökohtaisessa opiskeluhuoltoryhmässä perustuu huoltajan kirjalliseen suostumukseen.

4.1.2 Yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

HUOLI LAPSESTA HERÄÄ

- Työntekijä jakaa huolen esiopetuksen tiimille, varhaiskasvatuksen erityisopettajalle sekä toimipaikan johtajalle.

YHTEYS HUOLTAJIIN

- Varhaiskasvatuksen opettaja ottaa yhteyden huoltajiin avoimesti, luottamuksellisesti ja kunnioittavasti.

KONSULTAATIO

- Varhaiskasvatuksen opettaja konsultoi opiskeluhoitopalveluita huoltajan luvalla. Mikäli huoltaja ei anna lupaa, on nimetön konsultaatio myös mahdollinen.
- OPH §16 mukaisesti työntekijällä on velvollisuus ottaa yhteyttä mikäli hän arvioi, että opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoiton psykologi- tai kuraattoripalveluja.

YKSILÖLLINEN OPISKELUHOULTORYHMÄ (YKR)

- Varhaiskasvatuksen opettaja tai huoltaja kutsuu koolle yksilöllisen monialaisen opiskeluhoitoryhmän. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai opiskeluhoiton palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu.
- Mikäli huoli on akuutti, kootaan yksilöllisen opiskeluhoiton asiantuntijaryhmä seitsemän työpäivän sisään.
- Tarvittaessa tehdään hyvinvointialueelle pyyntö palvelutarpeen arvioinnista tai lastensuojeluilmoitus.

YKSILÖLLISEN OPISKELUHOULTORYHMÄN KOKOONPANO

- Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.
- Tapauskohtaisesti, huoltajan suostumuksella, osallistuvat lapsi (ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset edellytykset huomioiden), huoltajat, huoltajan mahdollinen tukihenkilö, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopetustoimipaikan johtaja, opiskeluhoitopalvelujen edustajat (LUVN) ja muut asiaan liittyvät henkilöt.
- Tapaamisesta tehdään yksilökohtainen opiskeluhoitokertomus.

4.1.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille

Yksilöllisen opiskeluhoitoryhmän toiminnasta kirjataan ryhmän toimintatavoitteiden toteutumisen kannalta välttämättömät lasta koskevat tiedot opiskeluhoitokertomukseen. Esiopetuksen toimipaikan johtaja on opiskeluhoitokisterin ylläpitäjäksi määrätty vastuuhenkilö, joka ylläpitää

opiskeluhoiltorekisteriä. Yksilölliset opiskeluhoiltokertomukset säilytetään esiopetuksen toimipaikassa, josta vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettuihin tietoihin.

4.1.4 Lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, hänelle laaditaan Lapsen lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen esiopetuksen järjestämiseksi, kirjataan ne Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lääkehoidon toteuttamisesta vastaavat pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen lastenhoitajat.

Lapselle tarjotaan tarvittaessa sairauden hoidon, allergian, katsomuksen tai eettisen vakaumuksen mukainen erityisruokavalio, josta huoltaja ilmoittaa sähköisellä lomakkeella. Sairauden vaatimaa erityisruokavaliota varten tarvitaan lääkärintodistus.

4.2 Perusopetus

4.2.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoiltopalveluihin

Yksilökohtaiseen opiskeluhoiltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Myös opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveyspalvelut erityisoppilaitoksissa ovat osa yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuutta. Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräjassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Kun huoli herää:

Opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva ottaa asian puheeksi oppilaan kanssa ja tarvittaessa yhteyden huoltajaan. Opettaja konsultoi opiskeluhoillon kuraattoria, psykologia tai terveydenhoitajaa varhaisessa vaiheessa joko nimettömänä tai oppilaan/huoltajan suostumuksella. Tapauskohtaisesti konsultaatio voi olla riittävä asian hoitamiseksi.

Jos huoli jatkuu:

Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä asioissa oppilaan/huoltajan suostumuksella aloitetaan kuraattorin, psykologin, terveydenhoitajan tai koululääkärin asiakkuus (yksilökäynnit, opettajan ja luokan/ryhmän kanssa työskentely) ja/tai kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan/ryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön ja yhteinen suunnitelma kirjataan opiskeluhoiltokertomukseen. Tarvittaessa monialaisessa verkostoyhteistyössä käsitellään ja sovitaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa, mitä tukitoimia lapsi ja perhe tarvitsee. Yhteistyötä lapsen tilanteen kohentamiseksi ja tukitoimien toteutumista seurataan.

4.2.2 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti opiskelijan tueksi silloin, kun hänen terveyteensä tai hyvinvointiinsa liittyvässä huolta herättävässä tilanteessa tarvitaan eri alojen asiantuntijoita ja osaamista, ja etenkin silloin, kun tarvitaan monialaista yhteistyötä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon palvelujen henkilöstön välillä. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että paikalla on opiskeluhuollon eri ammattiryhmien edustajia. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.

Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea opiskelijaa ja hänen oppimisedellytyksiään. Ryhmän kokoaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon toimija, joka havaitsee monialaisen opiskeluhuollon tarpeen. Koollekutsuja on yhteydessä oppilaaseen ja huoltajaan, kertoo huolestaan, pyytää lupaa asian käsittelyyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä, sopii ryhmän kokoonpanon oppilaan ja huoltajan kanssa sekä pyytää heiltä kirjallisen suostumuksen ryhmän kokoonpanolle.

Lähtökohtaisesti opiskelija - sekä tilanteen mukaan huoltaja tai muu laillinen edustaja - osallistuvat aina monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksiin. Lisäksi erityisesti luokanopettajan tai ryhmänohjaajan on hyvä olla monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä, jos opiskelijan suostumus siihen on saatavissa. Opettaja ja ryhmänohjaaja tuntevat usein parhaiten opiskelijan päivittäiset, opiskeluun liittyvät haasteet.

Monialainen asiantuntijaryhmä ei ole tapauksesta toiseen vakiokokoonpanolla kokoontuva ryhmä, vaan se muodostetaan oppilaitoksen opiskeluhuollon eri toimijoista aina tapauskohtaisesti ja kokoonpanoltaan kulloisenkin yksittäisen opiskelijan tarpeen mukaisesti. Asiantuntijaryhmän jäsenet voivat myös tarpeen mukaisesti vaihtua asian edetessä. Tällöin uusien jäsenten osalta on saatava opiskelijan tai huoltajan suostumus kuten perustamisvaiheessakin.

Ryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäisiä konsultaatioita ja vaihtaa kyseisen opiskeluhuollollisen asian hoitamiseen välttämättömiä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä keskinäisistä konsultaatioista ja keskusteluista tehdään asianmukaiset kirjaukset opiskeluhoitokertomukseen ja tarvittavin osin myös niihin osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin.

Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumisiin voi ryhmän jäsenten lisäksi osallistua myös muita henkilöitä (esimerkiksi opiskelijan läheisiä tai opiskeluhuollon yhteistyötahoja) opiskelijan, tai hänen kypsyystasonsa niin edellyttäessä huoltajan tai muun laillisen edustajan, kirjallisen suostumuksen perusteella. Näistä ulkopuolisista osallistujista ei kuitenkaan tule asiantuntijaryhmän jäseniä.

4.2.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokertomusrekisterille

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (opiskeluhoitokertomusrekisteri). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Opiskeluhoitokertomusrekisterin vastuuhenkilöinä ovat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta opetusjohtaja ja esiopetuksen osalta varhaiskasvatusjohtaja.

Opiskeluhoitokertomusten laatiminen

Kun oppilas tarvitsee opiskeluhoitohenkilöstön (koulukuraattorien, koulupsykologien tai kouluterveydenhoitajien) tukea terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa, kootaan monialainen asiantuntijaryhmä ja laaditaan opiskeluhoitokertomus. Ryhmän vastuhenkilö tai muu asiantuntijaryhmän jäsen kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot Wilman opiskeluhoitokertomuspohjaan. Opiskeluhoitokertomukseen kirjataan yksittäisen opiskelijan tapauksen käsittely oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20§:n mukaan.

Opiskeluhoitokertomukseen kirjataan välttämättömät tiedot, ei mielipiteitä. Kirjaukset kirjoitetaan neutraalisti. Jos kutsu monialaiseen asiantuntijaryhmään tulee esim. erikoissairaanhoidosta tai lastensuojelusta, opiskeluhoitokertomusta ei laadita.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoitokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteilla tietoja on luovutettu.

Opiskeluhoitokertomukset sekä muut opiskeluhoollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoitokertomukseen. Opiskeluhoitokertomukseen tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhoollon psykologit ja kuraattorit kirjaavat asiakastiedot omaan asiakastietojärjestelmäänsä.

Opiskeluhoitokertomusten säilytys

Koulun vastuhenkilö tulostaa opiskeluhoitokertomukset lukuvuoden lopussa ja arkistoi ne koululla.

4.2.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty Perusopetuslain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava opiskeluhoito.

4.2.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa

Oppilaan oppiminen ja hyvinvointi koulussa -lomakkeella opettaja tai luokanvalvoja antaa laajaan terveystarkastukseen oman näkemyksensä oppilaan tilanteesta koulussa. Laajoissa terveystarkastuksissa luokilla 1, 5 ja 8 oppilaan hyvinvointia arvioidaan laajasti eri kehitysympäristöissä, myös koulussa.

Opettajan antama arvio perustuu lainsäädäntöön. Asetuksen 338/2011 (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta) 7 §:n mukaisesti laajaan terveystarkastukseen sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Tarkastusten käytännön toteutus sovitaan koulukohtaisesti opiskeluhuollon yhteistyönä. Lomakkeen käyttöön liittyvät asiat, kuten lomakkeen kulku ja aikataulut, käydään koululla läpi yhdessä kouluterveydenhuollon ja tarkastettavien luokkien opettajien tai luokanvalvojien kesken. On tärkeää, että kaikki osaavat tarvittaessa vastata huoltajien ja oppilaiden kysymyksiin lomakkeesta. Ennen tarkastusten alkua käytävä kouluterveydenhuollon ja opettajan/luokanvalvojan välinen keskustelu luokan tilanteesta yleisellä tasolla auttaa suuntaamaan terveystarkastusten sisältöä oikein.

Lomakkeen yksityiskohtainen käyttöohje (suomeksi) löytyy tästä:

<https://thl.fi/documents/605877/3316838/Oppilaan+oppiminen+ja+hyvinvointi+koulussa+-lomake++K%C3%A4ytt%C3%B6ohje+kouluterveydenhuoltoon+ja+opettajille.pdf/b4349c30-61b7-bf70-bfe0-41e6b1ab365e?t=1678192629984>

4.2.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Erityisruokavalio

Koulujen allergiaohjeet vastaavat valtakunnallista allergiaohjelmaa, joka korostaa terveyden tukemista.

Erityisruokavaliot ilmoitetaan sähköisellä lomakkeella. Lomake löytyy Kirkkonummen kunnan kotisivuilta. Vanhempien ilmoitus riittää, kun kyseessä ovat uskonnolliset syyt tai lapsi noudattaa kasvisruokavaliota. Lääkäriin todistus tarvitaan sairauden vaatimaa erityisruokavaliota varten. Pitkäaikaissairauksissa (esim. diabetes ja keliakia) riittää terveydenhoitajan ilmoitus sähköisellä lomakkeella.

Ilmoittaminen ja todistusten toimittaminen on huoltajien vastuulla lapsen aloittaessa koulussa tai siirtyessä yksiköstä toiseen.

Mikäli erityisruokavalioon liittyvissä asioissa on epäselvyyksiä, ratkaisu tehdään valtakunnallisten lääketieteellisten / ravitsemuksellisten suositusten mukaisesti.

Lääkitys

Tyypillisiä pidempiaikaisia lääkitystarpeita koulussa ovat diabetesta sairastavien oppilaiden lääkityksen järjestäminen. Tavallisia ovat myös ensiapuun tarkoitetut lääkitykset esimerkiksi lapsilla, joilla on vaikea allergia, astma tai epilepsia. Myös muut pitkäaikaissairaudet tai vammaisuus voivat edellyttää lääkitsemistä koulupäivän aikana.

Oppilaan turvallisen lääkehoidon kannalta on olennaista, että koulun henkilöstö, vanhemmat, erikoissairaanhoito ja kouluterveydenhuolto tekevät yhteistyötä.

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi antaa lääkärin määräämää, luonnollista tietä annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä lääkärin antamaan lupaan. Opetustoimen lainsäädäntö ei määrittele työntekijöiden lääkehoitoon osallistumista, eikä työntekijöitä siten voida tehtävään velvoittaa. Silloin, kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain kouluterveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Vanhemmat toimittavat koululle selkeät ja yksinkertaiset kirjalliset ohjeet lääkannoksista ja muut hoito-ohjeet sekä tietoa niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Vanhempien on huolehdittava siitä, että oppilaan lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yhdessä terveys- ja opetustoimen henkilöstön kanssa.

Sovittaviin asioihin kuuluvat: lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö, lääkityksen toteuttajien perehdytys, erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, vanhempien ja lapsen kesken.

Diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikainen hoito

Diabetesta sairastavan lapsen hoidon ja tuen järjestäminen koulupäivän aikana on laajaa moniammatillista sopimista ja työnjakoa vaativa tilanne. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä opetusministeriön ja Kuntaliiton kanssa laatinut toimintamallin diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta. Toimintamallin mukaisesti vanhempien, koulun toimijoiden ja diabetesta hoitavan yksikön kesken järjestetään yhteisneuvottelu, jossa sovitaan koulupäivän aikainen hoito ja tuki. Yhteisneuvottelussa sovitaan muun muassa verensokerimittauksista, tarvittavista välipaloista, mahdollisen insuliiniannoksen pistäjästä, mahdollisesta pistosopetuksesta, ensiaputilanteista sekä työnjaosta ja vastuista koulun toimijoiden kesken.

Suunnittelun ja kirjaamisen avuksi on luotu erillinen diabeteksen hoidon suunnitelmalomake, joka löytyy THL:n sivuilta. Sovitut asiat kirjataan suunnitelmalomakkeeseen ja päivitetään säännöllisesti. Lomakkeeseen kirjataan vanhempien lupa insuliinihoidon toteuttajille sekä lapsen hoitoon osallistuvien suostumus.

Yleensä erikoissairaanhoidon diabeteshoitajat antavat pistosopetuksen ja kirjallisen pistosluvan diabetesta sairastavan lapsen hoitoon osallistuville. Pistosopetuksen ja pistosluvan voi antaa myös perusterveydenhuollossa toimiva terveydenhuollon ammattihenkilö esimerkiksi terveydenhoitaja. Diabeteshoitajalla tai muulla hoitajalla tulee tätä varten olla yksikkönsä diabeteslääkärin tai ylilääkärin valtuutus pistosopetukseen.

Vanhemmat toimittavat koululle selkeät, yksinkertaiset ohjeet insuliiniannoksista ja ruoka-annoksista sekä verensokeritasoista ja niiden vaikutuksesta hoitoon.

4.3 Lukiokoulutus

4.3.1 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin

Yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon sisältyvät opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Yksilökohtainen opiskeluhoito perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Lukiassa opiskeleville nuorille on tarjolla opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskelijat kutsutaan ensimmäisenä vuonna terveydenhoitajan tekemään terveystarkastukseen, heille tarjotaan mahdollisuus lääkärintarkastukseen ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuotena. Terveystarkastuksessa on tärkeä saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja. Terveyden edistämisen lisäksi, opiskeluterveyshuollon tavoitteena on tunnistaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat mahdollisimman varhain.

Kutsuntaikäiset käyvät opiskeluterveydenhuollossa sekä terveydenhoitajan että lääkärin ennakkotarkastuksessa.

Opiskeluterveydenhuollossa toteutetaan suunnitelmallista ja opiskelijoiden tarpeita huomioivaa terveysneuvontaa ja -ohjausta niin yksilö- kuin ryhmätasolla.

Opiskeluterveydenhuollossa tehdään yhteistyötä myös muiden hoitotahojen kanssa sekä ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- että seksuaaliterveyspalveluihin.

4.3.2 Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi, kun tarvitaan moniammatillista näkökulmaa ja osaamista. Ryhmän kokoa opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolla on huoli opiskelijan tilanteesta. Koollekutsuja keskustelee ensin huolestaan ja ryhmän kokoonpanosta opiskelijan ja tarvittaessa hänen huoltajiensa kanssa. Ryhmään osallistuvat luvan saaneet opiskeluhuollon ja opetuksen työntekijät. Asian käsittelyyn on mahdollista pyytää neuvoa ja konsultaatiota myös muilta asiantuntijoilta. Ryhmään voi osallistua myös tarvittavia koulun ulkopuolisia yhteistyötahoja ja opiskelijan läheisiä. Opiskelijalla on oikeus kieltää huoltajan osallistuminen asiansa käsittelyyn, jos syy on painava ja sosiaali- tai terveysalan ammattihenkilö arvioi opiskelijan riittävän kypsäksi päättämään asiasta.

4.3.3 Opiskeluhuoltokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltorekisterille

Opiskeluhuoltokertomukset tallennetaan lain tarkoittamaan opiskeluhuoltorekisteriin. Kirjauksiin saavat tutustua asian käsittelyyn osallistuneet ja muut luvan saaneet henkilöt. Rekisteriin tallennetaan monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhuollossa laadittavat opiskeluhuoltokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjä nimeää rekisterille vastuuhenkilön, joka määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Opiskeluhuoltorekisterin vastuuhenkilö on kunnan opetusjohtaja.

4.3.4 Tarvittavan opiskeluhuollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelijalle, jolle on määrätty lukiolain 41 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään kolmen työpäivän ajaksi 41 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava opiskeluhuolto.

4.3.5 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa

Pysyvistä erityisruokavalioista huoltaja / opiskelija täyttävät erityisruokavalion tarpeesta kertovan ilmoituksen. Ruoka-aineallergioissa lomakkeen liitteenä tulee olla alle kaksi vuotta vanha lääkärinlausunto välttämisruokavalion tarpeellisuudesta. Lomake, joka löytyy kunnan nettisivuilla, täytetään sähköisesti. Uskonnollisista ja eettisistä ruokarajoituksista vanhemmat ilmoittavat samalla sähköisellä lomakkeella. Ilmoitukset menevät tiedoksi kouluruokailun järjestäjälle.

Kokonaisvastuu nuoren sairauden hoidosta ja lääkkeiden annosta on aina nuorella ja vanhemmilla. Nuoren ja hänen vanhempiansa tehtävänä on kertoa sairaudesta ja sen hoidosta oppilaitokselle. Kun nuorella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, on mahdollista järjestää tapauskohtainen neuvottelu, jossa selvitetään nuoren selviytymistä ja jossa sovitaan tarpeellisista erityisjärjestelyistä. Neuvottelu sovitaan mahdollisimman pian sairauden toteamisen jälkeen ja sitä voi ehdottaa myös oppilaitoksen henkilöstö, kun nuoren voinnissa ilmenee muutoksia.

Jos nuorella on hätätilanne kuten epilepsia-kohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio jokaisen henkilökuntaan kuuluvalla on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan.

4.3.6 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoitopalveluiden järjestäminen opiskelijoille. Ajanvaraus opiskeluterveydenhuollon lääkärille hoituu oppilaitoksen terveydenhoitajan kautta. Opiskelijat voivat myös käyttää terveyskeskuksen palveluita.

5. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa, koulu- ja oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Eri tahojen ja henkilöiden osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollon keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä hyvinvointialueen yhteistyötä.

5.1 Esiopetus

5.1.1 Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa

Esiopetusikäisten lasten ajatuksia kartoitettiin henkilöstön toimesta kiusaamiseen liittyvän kyselyn avulla. Huoltajille tarjottiin mahdollisuus osallistua opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen heille

suunnatun kyselyn avulla. Kyselyiden avulla saatua tietoa käytettiin kunnan opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen on esiopetuksen henkilöstön sekä opiskeluhoitopalveluiden yhteinen tehtävä. Myös lasten ja huoltajien osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on keskeistä. Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksiin kutsutaan myös lapsia ja huoltajia. Kokouksien lisäksi esiopetuksen toimipaikassa järjestetään opiskeluhoollon vuosikelloon liittyviä toiminnallisia tapahtumia, joiden aiheina on esimerkiksi turvallisuus, osallisuus, median käyttö ja ikäraajat, yhteisöllisyys sekä koululaiseksi kasvaminen sekä esiopetusryhmistä nousevia ajankohtaisia teemoja. Myös huoltajilla on mahdollisuus tuoda esille asioita ja teemoja, joita he toivovat käsiteltävän esiopetuksessa.

Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksiin osallistumisen lisäksi lasten osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa mahdollistuu esimerkiksi lapsia kuulemalla, pienryhmätoiminnan kautta sekä lasten kokousten avulla. Lapsia haastatellaan ja kannustetaan kertomaan henkilöstölle ja huoltajille toiveitaan, huomioitaan ja mahdollisia huoliaan liittyen esiopetuksen toimintaan ja esiopetusyhteisön hyvinvointiin.

5.1.2 Esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Opiskeluhoitosuunnitelma ja sen käytännöt on liitetty osaksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen perehdytysjärjestelmää, Introa. Esiopetuksen toimipaikan johtaja vastaa siitä, että esiopetuksessa työskentelevä henkilöstö tuntee ja tietää opiskeluhoollon järjestämisen periaatteet. Osana toimipaikan turvallisuussuunnittelua johtaja huolehtii muun muassa henkilöstön ensiapuosaamisesta sekä toimintavalmiudesta kriisitilanteissa.

5.1.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen yhteydessä

Lapsen saamaa tehostettua tai erityistä tukea voidaan täydentää opiskeluhoitopalveluiden sekä monialaisen asiantuntijaryhmän palveluilla. Monialaisen asiantuntijaryhmän palveluita ovat esimerkiksi moniarviotiimi (Moppi), palvelutiimi, kuntatiimi sekä kuntoutustyöryhmä. Palveluihin voi tehdä konsultaatiopyynnön matalalla kynnyksellä.

Moniarviotiimille voidaan tehdä saate, kun neuvolaikäisellä lapsella on tuen tarvetta usealla kasvun ja kehityksen osa-alueella, tai perheellä on monenlaista tuen tarvetta ja lapsen kasvuympäristössä toteutetut tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Kun lapsen tai perheen tilanne vaikuttaa vaativan arviointia, voidaan matalalla kynnyksellä tehdä saate tai konsultaatiopyyntö moniarviotiimi Moppiin.

5.1.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Yhteistyötä lasten hyvinvointia tukevien tahojen, kuten perheneuvolan, lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon kanssa tehdään aina perheen niin toivoessa. Lapsen hyvinvoinnin vaarantuessa tehdään kirjallinen Sosiaalihuoltolain (35§) mukainen yhteydenotto Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sosiaalipalveluihin tai lapsiperheiden sosiaalipalveluihin yhdessä huoltajien kanssa palvelutarpeen arviointia varten. Mikäli lastensuojelun ilmoituskynnys (LsL § 25) ylittyy, tehdään lastensuojeluilmoitus kirjallisesti.

Mikäli lapsi on ohjattu erikoissairaanhoidon palveluiden pariin, tehdään yhteistyötä hoitavan tahon kanssa. Tarvittaessa esiopetuksesta voidaan kirjoittaa erikseen pyydettyä lapsesta tehtyihin havaintoihin perustuva kuvaus hoitavalle taholle ja kutsua hoitava taho lapsen esiopetussuunnitelmakeskusteluun.

5.1.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Lapsi siirtyy ensimmäistä kertaa opiskeluhoollon palveluiden piiriin esiopetuksen alkaessa. Tällöin opiskeluhoollon voi olla monelle lapselle sekä huoltajalle uusi asia. Siksi esiopetuksen henkilöstön on tärkeää kertoa millä tavoin esiopetuksessa huolehditaan sekä yhteisön että yksittäisten lasten hyvinvoinnista ja terveydestä.

Opiskeluhoollon liittyvien asioiden tiedottamisesta vastaa esiopetuksen toimipaikan johtaja. Vanhempainilloissa tiedotetaan opiskeluhoollon palveluista. Opiskeluhoollon palveluiden edustajien (terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori) kanssa sovitaan alkusyksystä tulevan lukuvuoden konsultaatiokäytänteistä ja niistä tiedotetaan koko henkilöstöä. Opiskeluhoollon palveluiden edustajat esittäytyvät huoltajille, henkilöstölle sekä lapsille videon avulla ja heidän ajantasaiset yhteystietonsa ovat huoltajien ja henkilöstön saatavilla.

Toimipaikkakohtaisissa yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän kokouksissa käsiteltävät asiat sekä ajankohdat sovitaan lukuvuosittain ja ne kirjataan opiskeluhoollon vuosikelloon. Vuosikelloon kirjataan myös esiopetuksen opiskeluhoollon toiminnalliset tapahtumat. Kokouksen esityslista jaetaan kokouskutsun yhteydessä sekä annetaan tiedoksi osallistujille. Kokouksesta laaditaan muistio, joka on julkinen ja huoltajien luettavissa.

Ajantasainen ja riittävä tiedottaminen on edellytys opiskeluhoollon tuen saavutettavuudelle ja lasten, huoltajien, opiskeluhoollon palveluiden sekä muiden yhteistyötahojen osallisuudelle.

5.2 Perusopetus

5.2.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoollon palvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Perusopetuksessa vanhempainyhdistykset ovat voineet kommentoida opiskeluhoollon suunnitelmaa. Opiskeluhoollon palvelujen esihenkilöstöä on osallistunut kuntakohtaisen opiskeluhoollon suunnitelman laatimiseen.

Koulun yhteisöllisessä opiskeluhoolloryhmässä arvioidaan säännöllisesti koulun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja tehdään tarvittavat muutokset seuraavaan lukuvuosisuunnitelmaan.

Yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän jäseniä ovat rehtorin/apulaisrehtorin lisäksi koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja/opiskeluterveydenhoitaja, laaja-alainen erityisopettaja ja 7-9-luokilla opinto-ohjaajat ja kouluvalmentajat. Lisäksi yhteisölliseen opiskeluhoolloryhmään voidaan kutsua mukaan oppilaiden, huoltajien, oppilaitoksen opetus- ja muun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia. Erityisesti oppilaiden ja huoltajien mukana olo on tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhoollotyötä.

5.2.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Rehtori vastaa siitä, että koko henkilöstö perehdytetään yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatapoihin. Henkilöstön tulee tuntea koulun suunnitelmat (turvallisuussuunnitelma, kiusaamisen vastainen työ, häirinnän ja väkivallan ehkäisy, poissaolo koulusta jne.) ja noudattaa annettuja ohjeita.

5.2.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Kouluissa voi toimia pedagoginen tukitiimi, joka tukee oppimista ja tunnistaa, ehkäisee sekä lieventää oppimisen esteitä. Pedagoginen tukitiimi toimii perusopetuslain alla. Tukitiimi käy läpi vuosittain koulun kaikkien opetusryhmien oppilaiden pedagogisen tuen tarpeen. Tiimi suunnittelee, ohjaa ja seuraa oppilaiden saaman pedagogisen tuen toteutumista. Tukitiimi käsittelee oppilaiden pedagogiset arviot ja selvitykset. Tukitiimin kokouksista laaditaan vapaamuotoinen muistio. Tukitiimin kokoonpano ja toiminta määritetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Oppilasta opettavat opettajat laativat pedagogisen arvion. Pedagogiset arviot käsitellään tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä opiskeluhuollon henkilöstön kanssa joko pedagogisissa tukitiimeissä tai konsultoiden. Tehostetun tuen pedagogiset tavoitteet ja toimet suunnitellaan yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavien opettajien kanssa ja kirjataan oppilaan oppimissuunnitelmaan. Päätetty ajankohta tehostetun tuen aloittamisesta, jatkamisesta tai päättymisestä kirjataan pedagogiseen arvioon ja oppilasrekisteriin.

Mikäli tehostetun tuen antamisesta huolimatta oppilaan kehitys ei etene toivotulla tavalla, aloitetaan pedagogisen selvityksen valmistelu erityisen tuen päätöstä varten. Erityisen tuen tarpeen ilmetessä oppilasta ja huoltajia tiedotetaan tarpeesta. Oppilasta opettavat opettajat laativat pedagogisen selvityksen. Pedagogiset selvitykset käsitellään tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä opiskeluhuollon henkilöstön kanssa joko pedagogisissa tukitiimeissä tai konsultoiden. Opiskeluhuoltohenkilöstö arvioi, tarvitaanko pedagogisten tukitoimien lisäksi myös opiskeluhuollollista tukea tai selvitystä esim. psykologista tai lääketieteellistä tutkimusta, sosiaalista selvitystä tai koulun ulkopuolisten tukitoimien piiriin ohjaamista. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä kuullaan oppilasta ja tämän huoltajaa tai laillista edustajaa.

Erityisen tuen pedagogiset tavoitteet ja toimet suunnitellaan henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa (HOJKS) yhteistyössä oppilaan, huoltajan ja oppilasta opettavien opettajien kanssa.

Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Joustavaan perusopetukseen valitaan oppilaat, oppilaan ja huoltajan yhteisen hakemuksen ja oppilaan haastattelun perusteella. Oppilaan koulunkäynnin tilanne kartoitetaan haettaessa. Oppilasta opettavat opettajat laativat tarvittaessa pedagogisen arvion tai pedagogisen selvityksen. Opettajien on mahdollista pyytää konsultaatiota oppilaan asioissa kootun asiantuntijaryhmän muilta jäseniltä, jotta saadaan kattava kuva oppilaan kokonaistilanteesta. Yhteistyötä oppilaan, huoltajan, opettajan ja mahdollisten tarvittavien opiskeluhuoltohenkilöiden kesken toteutetaan oppilaalle laaditun oppimissuunnitelman tai HOJKS: iin kirjattujen toimien mukaisesti. Huoltajan tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä muiden oppilaan koulunkäyntiä tukevien yhteistyötahojen kanssa.

Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaalle järjestetään opetusta ja tukea hänen terveytensä, pedagogisten erityistarpeidensa ja erikoissairaanhoidon hoidollisten ja kuntoutuksellisten toimenpiteiden edellyttämän määrän. Oppilaalla on omassa koulussaan käytössä kaikki koulun tukitoimet kolmiportaisen tuen mukaisesti. Opiskeluhuollon palvelut järjestetään lähettävän koulun toimesta.

Mikäli oppilaan kohdalla opetus järjestetään oman koulun sijasta sairaalaopetuksessa, toteutetaan siirtyminen huoltajan, opetuksen järjestäjän, sairaalaopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon moniammatillisena yhteistyönä. Sairaalaopetus on erikoissairaanhoidon yhteydessä annettavaa perusopetusta avo- ja osasto-oppilaille. Oppilaan tukitoimien ja opetuksen järjestämiseksi järjestetään sairaalaopetuksen koordinoimana sekä tulo- että paluuvaiheessa verkostopalaveri, johon kootaan tarvittava moniammatillinen asiantuntijaryhmä. Oppilas palaa siihen opetukseen, johon oppilas osallistui ennen siirtymistä sairaalaopetukseen.

5.2.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Keskeistä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutettavassa yhteistyössä on varmistaa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Oppilaalla, huoltajilla ja jokaisella oppilasta tukevalla taholla on selkeä kuva siitä, miten ja kenen kanssa oppilaan asioita edistetään. Toimivan yhteistyön lähtökohtana on oppilaan, perheen ja toimijoiden keskinäinen arvostus. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Mikäli oppilasta tuetaan koulun ulkopuolisten toimijoiden taholta (esim. lastensuojelu, erikoissairaanhoido, Ankkuritiimi), yhteistyön ja tiedon jakamisessa on hyvä hyödyntää mm. verkostotapaamisia kokonaistilanteen kartoittamiseksi. Tarkoituksena on koota oppilaan tukemisen kannalta keskeiset toimijat yhteen. Näin voidaan välttää päällekkäiset tukitoimet ja suunnitella oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisimmat keinot.

Koulu voi kutsua koulun järjestämiin tilaisuuksiin ulkoisia toimijoita opiskeluhuollon vuosikellon mukaisesti.

5.2.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet kuvataan opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmassa, joka on luettavissa kunnan nettisivuilla.

Lisäksi yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet käsitellään koulukohtaisissa opettajainkokouksissa. Huoltajille tiedotetaan näistä periaatteista ja toiminnasta esimerkiksi infokirjeellä tai vanhempainilloissa. Opiskeluhuollon henkilökunta kiertää luokissa kertomassa opiskeluhuollon toiminnasta.

5.3 Lukiokoulutus

5.3.1 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoillon toteuttamiseen

Lukion opiskelijalle ja tämän huoltajille annetaan riittävä tieto palveluista ja niitä koskevista käytänteistä.

Opiskelijakunnat ovat saaneet kommentoida lukiota koskevaa osuutta opiskeluhoitosuunnitelmassa. Opiskeluhoitopalvelujen esihenkilöstö on osallistunut kuntakohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen.

5.3.2 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Opettajia perehdytetään vuosittain opiskeluhoillon suunnitelmaan, joka jaetaan heille liitteineen sähköisellä alustalla. Suunnitelma on vanhempien ja opiskelijoiden nähtävissä lukion kotisivuilla.

5.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa

Opiskeluhoillon keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat nuorisotoimi, LUVN, perhepalvelut ja lastensuojelu, ja oppilaitos tekee tarvittaessa yhteistyötä poliisin tai muiden viranomaisten kanssa. Yhteistyötä ohjaavat oppilaitoksen toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Lääkärin läheteellä opiskelija voidaan ohjata hoidon tarpeen arviointiin tai jatkotutkimuksiin erikoissairaanhoidon. Muilta paikkakunnilta lukiota käyvien osalta hoitoon ohjausta ja yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös nuoren asuinkunnan palveluiden tarjoajien kanssa.

5.3.4 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteet kuvataan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmassa, joka on luettavissa kunnan nettisivuilla. Lisäksi yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoillon periaatteet käsitellään koulukohtaisissa opettajainkokouksissa. Huoltajille tiedotetaan näistä periaatteista ja toiminnasta esimerkiksi infokirjeellä tai vanhempainilloissa.

6. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen ja koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetusyksiköiden, koulujen ja oppilaitosten kanssa. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja

opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Kiusaamiseksi määritellään puolustuskyvyttömän oppilaan tai opiskelijan tahallinen vahingoittaminen. Kiusaamisella on ominaispiirteitä, jotka erottavat sen esimerkiksi riitelystä, häirinnästä tai yksittäisestä väkivaltatilanteesta. Näitä ominaisuuksia ovat esimerkiksi toistuvuus, tietoisuus ja vallankäyttö sekä se, että kiusaamisessa on usein kyse ryhmäilmioistä. Kiusaaminen voi olla sanallista (nimittelyä, pilkkaamista tai toisen naurun alaiseksi tekemistä), fyysistä (töniminen, lyöminen), omaisuuteen kohdistuvaa (tavaroiden ottaminen tai tahallinen tuhoaminen) tai epäsuoraa (ryhmän jäsenten manipulointi, ilkeiden juurujen tai valheiden levittäminen tai ryhmän ulkopuolelle sulkeminen).

Häirinnän muotoja ovat esimerkiksi seksuaalinen häirintä sekä sukupuoleen perustuva häirintä.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä. Seksuaalinen häirintä loukkaa henkilön psyykkistä tai fyysistä koskemattomuutta luomalla uhkaavan, vihamielisen, halventavan, nöyryyttävän tai ahdistavan ilmapiirin. Fyysinen seksuaalinen häirintä voi olla rikoksena rangaistavaa seksuaalista ahdistelua.

Seksuaalinen häirintä voi ilmetä ainakin seuraavin tavoin:

- seksuaalisesti vihjailevat eleet tai ilmeet
- epäasialliset seksuaaliset puheet tai kaksimieliset vitsit
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat seksuaaliset huomautukset tai kysymykset
- epäasialliset seksuaaliset sisällöt, viestit, kuvat tai videot eri sosiaalisen median kanavissa
- sukupuoliyhteyttä tai muuta sukupuolista kanssakäymistä koskevat ehdotukset tai vaatimukset

Sukupuoleen perustuva häirintä on henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Se ei kuitenkaan ole luonteeltaan seksuaalista.

6.1 Esiopetus

Esiopetuksen henkilöstö tunnistaa, millaista on esiopetuksessa esiintyvä väkivalta, kiusaaminen ja häirintä ja on sitoutunut tietoisesti ja suunnitelmallisesti ehkäisemään niiden esiintymistä. Kirkkonummen esiopetuksen opiskeluhoillon suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on laadittu yhteistyössä moniammatillisesti opiskeluhoillon työntekijöiden, esiopetuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Esiopetusikäisille lapsille sekä huoltajille toteutettiin kiusaamiseen liittyvä kysely. Kyselyn vastauksia käytettiin osana kiusaamisen ehkäisy suunnitelmaa.

Toimipaikkakohtaiset toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi kirjataan toimipaikkakohtaiseen Pedagogisen johtamisen suunnitelmaan. Tähän suunnitelmaan kuvataan toimipaikkakohtaisesti käytettävät menetelmät ja keinot väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niihin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan toteuttamiseksi. Suunnitelmaan kirjataan myös seuranta ja arviointi, ja sitä päivitetään vuosittain. Opetuksen järjestäjällä on vastuu perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtia tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Oppilashuollon tehtävänä on edistää lasten hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien esiintymistä. Esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä oppilashuollon kanssa. Esiopetuksessa voidaan toteuttaa oppilashuollon tuella yhteisöllistä työtä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi. Oppilashuollon mukaan ottaminen yhteistyöhön on hyvä toteuttaa ennaltaehkäisevästi jo havainnointi vaiheessa, mutta myös väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ongelmatilanteissa sekä jälkiseurannassa.

Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön arvomaailma, keskinäinen vuorovaikutus sekä toimiva yhteistyö eri toimijoiden kanssa luovat pohjaa koko yhteisön hyvinvoinnille. Kielenkäytön mallit sekä stereotyyppisten oletusten mukaiset tavat toimia välittyvät lapsille. Esiopetuksen henkilöstö luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin ja inklusiivisesti toimivan toimintaympäristön, jossa lapset oppivat, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

”Tunnekasvatuksen avulla, yhteisten sääntöjen luomisella, ryhmäytysleikkien ja yhteishenkeä lisäävien touhujen avulla yhteenkuuluvuuden vahvistusta, aikuinen jakaa leikkiryhmät ja toimintaryhmät, jotka välillä myös vaihtuvat. Puututaan heti, jos nähdään kiusaamiseen viittaavaa toimintaa.” (Huoltaja)

6.1.1. Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi

Lasten sosioemotionaalisten taitojen vahvistaminen toimii kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisykeinona. Nämä taidot ovat taitoja, joita tarvitaan, kun ollaan vuorovaikutuksessa ja toimitaan yhteistyössä toisten ihmisten kanssa. Sosioemotionaalisten taitojen oppimiseen vaikuttaa lapsen oma temperamentti, persoona, lapsen omat varhaiset vuorovaikutuksen kokemukset, ympäristön antama malli sekä lapsen kehitykselliset tekijät.

”Kaikki ovat hyviä omalla tavallaan, vahvistetaan ja kiinnitetään huomiota siihen hyvään joka jokaisessa on. Positiivinen asenne ja ilmapiiri on erittäin tärkeä. Kaikki tarvitsevat kehuja ja kannustusta. Ihan kaikki.” (Huoltaja)

Henkilöstön läsnäolo, empaattinen kohtaaminen sekä positiivinen kannustava tuki ovat tärkeässä roolissa vuorovaikutustilanteissa sekä tukevat sosioemotionaalisten taitojen oppimista. Esiopetuksessa lasten sosioemotionaalisia taitoja voidaan vahvistaa harjoittelemalla lasten kanssa tunne-, empatia-, turva- ja kaveritaitoja. Sosioemotionaalisten taitojen lisäksi kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa voidaan vähentää tukemalla lasten itsetunnon kehittymistä ja vahvistamalla lapsen minäkuva.

Kaveritaidot ja ryhmäytyminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsia ohjataan yksilönä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa toisille.

Olennaista kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita. Lapset matkivat näkemäänsä, testaavat ja keksivät erilaisia tapoja toimia vuorovaikutustilanteissa. Ei-toivottu käyttäytyminen voi alkuun olla sattumanvaraista ja tahatonta. Näiden tilanteiden huomaaminen ja sanoittaminen sekä niihin puuttuminen ovat avainasemassa ehkäisemässä käytöksen muuttumista suunnitelmalliseksi ja tahalliseksi, väkivallaksi, kiusaamiseksi ja häirinnäksi.

Lasten vuorovaikutustaidot kehittyvät, kun he saavat toimia ja harjoitella taitoja vertaistensa kanssa henkilöstön tuella. Lapset opettelevat tunnistamaan sekä ratkaisemaan rakentavasti tilanteita ja erimielisyyksiä. Ristiriitatilanteet ovat oppimisen kannalta tärkeitä tilanteita.

”Puhumalla lapsille päiväkodissa ja kotona kiusaamisesta, miltä se tuntuu toisesta ja miltä itsestä tuntuu jos samalla tavalla kohdeltaisiin. Ryhmissä kiinnittää huomiota lasten vuorovaikutussuhteisiin, myös yli ryhmärajojen. Erilaisuuteen ja moninaisuuteen tutustuminen.” (Huoltaja)

Kannustavan ja turvallisen oppimisympäristön perustana on onnistunut ryhmäytyminen. Ryhmäytymistä edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti esimerkiksi ryhmäytymisleikkien avulla, laatimalla yhdessä lasten kanssa ryhmän säännöt, lasten kaverisuhteita havainnoimalla ja havaintoja hyödyntämällä pienryhmien ja leikkioporukoiden muodostamisessa. Inklusion periaatteiden mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, tuntea osallisuutta ja kokea olevansa arvokas ja turvassa. Henkilöstön empaattinen, kaikkia kunnioittava läsnäolo ja ohjaus vuorovaikutustilanteissa, leikeissä ja ristiriitojen selvittämisessä on tärkeää. Kaikkia kunnioittava ilmapiiri, hyvän huomaaminen ja sen sanoittaminen tukevat lasten kasvua- ja kehitystä.

Tunne- ja empatiataidot

”...empatia kasvatus on tärkeässä roolissa ja tunnetaidot! Tunnetaitoja ollaan onneksi opeteltukin meidän eskarissa, ja jos vaan mahdollisuutta lisätä niitä niin olisi todella avainasemassa kiusaamisen ehkäisemisessä että lapset saisivat nimen tunteilleen ja oppisivat rakentavia kanavia purkaa niitä...” (Huoltaja)

Tunnetaitojen harjoittelu tukee lasten empatiakyvyn kehittymistä. Esiopetuksessa luodaan lapsille turvallinen tila harjoitella tunteiden säätelyä ja pohditaan yhdessä sopivia tapoja tunteiden näyttämiseen. Myötätunnon harjoittelu sekä oikean ja väärän nimeäminen (moraali ja arvot) tukevat lasten empatiakyvyn kehittymistä. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti esimerkiksi Pisarapuuttumisen -mallin avulla. Pisarapuuttumisen -malli on pienten lasten välisen kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn tarkoitettu menetelmä.

”Niitä vois piirtää, tai kirjottaa, askarrella, leikkii, laulaa tai esittää niitä kiusaamisia. Se auttaa ymmärtämään. Jos vaikkapa pehmo kiusaa toisiaan, ni miten niitten pitäisi toimia.” (Lapsi)

Taitojen harjoittelun tukena käytetään ryhmissä esimerkiksi lastenkirjallisuutta ja draamaa. Materiaalina voidaan esimerkiksi hyödyntää Fanni- tai Ympyräiset tunnetaitomateriaalia sekä erilaisia tunnekortteja.

Turvataidot ja kehotunnekasvatus

Henkilöstö vahvistaa tietoisesti lasten turvataitoja arjessa. Turvataitoja harjoittelemalla lapset oppivat kunnioittamaan omaa ja toistensa kehoa sekä ihmisarvoa. Kehotunnekasvatuksen sekä turvataitojen avulla lapset oppivat puolustamaan omia rajojaan ja pitämään huolta itsestään. Turvataitojen avulla lapset saavat valmiuksia suojella itseään väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen tilanteissa. Henkilöstö mallintaa lapsille vuorovaikutustilanteita ja toisen kunnioittamista. Lapset oppivat luottamaan itseensä, kun saavat mallin ja harjoitusta siitä, miten voi toimia ikävissä tilanteissa. Esimerkiksi hyvä turvataito lapsella on osata sanoa ”ei” ja tarvittaessa poistua paikalta. Lapsia rohkaistaan kertomaan huolistaan ja peloistaan luotettavalle aikuiselle. Esiopetuksessa tuetaan lasten valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti ja muita kunnioittaen arjen tilanteissa.

”Sanoo stop. Voi lähteä pois. Kertoo aikuiselle. Kertoo sisaruksille tai serkuille. Kertoo kaverille. Mut aina pitäis kertoa jollekkin.” (Lapsi)

”Menis puolustaan kaveria ja sanoo että mennään yhdessä kertoon aikuiselle mitä toinen teki. Jos näkee että joku kiusaa voi mennä sanon sille että lopeta.” (Lapsi)

Oppimisympäristö ja kuvatuki

Fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja muokkaamisessa huomioidaan, että se tukee väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemistä. Oppimisympäristössä voi olla näkyvillä ryhmän yhteiset säännöt kuvitettuna, moninaisuutta ilmentävää materiaalia (kirjat, lelut, kuvat) sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvää materiaalia (esimerkiksi tunnemittari, tunnekuvia, rentoutumispaikka, kirjoja, kivan kaveruuden kuvia ja tarinoita kaveritaidoista). Kuvatuen hyödyntäminen mahdollistaa lasten osallisuuden vuorovaikutustilanteissa opetuskielen taitotasosta riippumatta.

6.1.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden selvittämiseksi

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan esiintyvyyttä esiopetuksessa seurataan aktiivisesti koko toimintavuoden ajan. Lapsia havainnoidaan monipuolisesti erilaisissa tilanteissa (leikeissä, siirtymissä, ohjatussa toiminnassa, sisällä ja ulkona).

Henkilöstö luo lapsiin luottamuksellisen suhteen ja avoimen keskusteleavan ilmapiirin. Henkilöstö keskustelee lasten kanssa ja lapsilta voidaan kysyä kiusaamisesta ja siihen liittyvistä asioista. Lapsia voidaan haastatella ja havainnoida ja näiden pohjalta voidaan esimerkiksi tehdä sosiogrammi havainnollistamaan lasten kaverisuhteita. Tietoja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

Huoltajien kanssa keskustellaan väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemisen tärkeydestä sekä etsitään yhdessä keinoja suojata lapsia niihin liittyviltä tilanteilta. Yhteisöllisiä asioita voidaan käsitellä yhdessä huoltajien kanssa yhteisöllisen oppilashuollon tapaamisissa tai muissa huoltajille suunnatuissa tapaamisissa.

6.1.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseksi

”Jutella vähän sen kiusaajan kanssa ja ohjata, että pitää toimia paremmin. Aikuisen pitäis auttaa kiusaajaa ymmärtämään, miltä se kiusaaminen toisesta tuntuu, ni sit se ei tekis sitä. Pitäis opettaa toimimaan paremmin ja olemaan kiva kaveri. Meitä on opetettu paljon ja me ollaan opittu niitä asioita.” (Lapsi)

Laki ohjaa toimintaa

Esiopetuksen työntekijöiden tulee toimia ennaltaehkäisevästi sekä ennakoiden, havainnoiden ja arvioiden tilanteita. Ennaltaehkäisystä huolimatta kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa voi esiintyä. Henkilökunnan tulee tunnistaa ja puuttua välittömästi ennalta sovitulla tavalla kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan.

Toiminta väkivalta-, kiusaamis-, tai häirintätilanteessa

- Puututaan tilanteeseen sen havaittua ja toimitaan tilanteen vaatimalla tavalla ja vakavuusasteella.
- Annetaan tarvittava ensiapu. (Huomioiden uhri, tekijä ja sivulliset.)
- Huoltajille ilmoitetaan tapahtuneesta ja tarvittaessa asia käsitellään yhdessä huoltajien kanssa.
- Tiedotetaan asiasta päiväkodin johtajaa.

TARVITTAESSA

- Kutsutaan virkavalta paikalle.
- Tilanteesta tehdään vaara- ja uhkatilanneilmoitus sekä rikosilmoitus ja/tai lastensuojeluilmoitus.
- Huolehditaan jälkihoidosta.
 - Ohjataan opiskeluhuollon palveluihin, esimerkiksi keskustelemaan esiopetuksen kuraattorin, psykologin tai neuvolan/ hyvinvointialueen terveydenhoitajan kanssa asiasta. Tarvittaessa lääkärin tutkimus.

Henkilökunnalla on velvollisuus puuttua välittömästi kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan. Tilanteeseen puututaan kaikkia osapuolia kunnioittavalla tavalla huomioiden uhri ja tekijä sekä tarvittaessa sivulliset. Kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan tullessa esille, henkilöstö arvioivat tilanteen ja käsittelevät asiaa lasten kanssa. Asiasta tiedotetaan huoltajia ja tarvittaessa toimitaan asioissa yhteistyössä huoltajien kanssa.

Laki ohjaa päiväkodin henkilöstöä ilmoitusvelvollisuuteen. Päiväkodin johtajalla ja opettajalla on velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee viranomaisyhteistyötä (sosiaalitoimi ja/tai poliisi).

Perusopetuslaki § 29 momentti 7 (21.8.1998/628)

"Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle."

Lastensuojelulaki § 25 (13.4.2007/417)

"Jonkin seuraavista tahoista palveluksessa tai luottamustoimessa oleva, vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä: (8.7.2022/610)

Henkilöstö voi pyytää apua opiskeluhoitolpalveluista. Toimintatavat ja toimenpiteet tukea tarvitsevan lapsen (kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoitolpalveluihin löydät tietoa kappaleesta 3.

Tarvittaessa voidaan pyytää ulkopuolista apua konsultointiin ja tilanteiden käsittelyyn. Apua voidaan pyytää esimerkiksi, terveysasemalta, virkavallalta, poliisilta, sosiaalitoimesta, lastensuojelusta, seurakunnalta. Lisäksi työntekijä voi tarvittaessa pyytää itselleen tukea omasta työterveyshuollosta.

Lasten ja huoltajien toiveita ja näkemyksiä

”Jos kiusaamista esiintyy niin haluaisin tietenkin että kasvattajat ensi kädessä puuttuvat siihen mutta toivon myös että asiasta kerrotaan avoimesti huoltajille.” (Huoltaja)

”Haluan tiedon saman tien, haluaisin, että asiaa käsiteltäisiin sekä esikoulussa että tarpeen mukaan myös kaikkien vanhemmat yhdessä myös mukana, jos tilanteet näin vaativat!

Huoltajat toivat teetetyin kyselyn vastauksissa esille toivovansa, että asioita käsiteltäisiin avoimesti, rehellisesti ja reaaliajassa sekä toivovat yhteistä keskustelua asiaan liittyen. Huoltajat toivat esille myös, että toivovat että asiaa käsiteltäisiin myös lasten kanssa, niin että lapset ovat itse pohtimassa asiaa yhdessä henkilöstön kanssa. Huoltajat toivat esille myös, että toivovat tietoa, jos oma lapsi kiusaa, jotta asiasta voisi keskustella kotona.

6.1.4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet

Tarvittaessa tukea tarvitseva lapsi (tekijä tai kohde) ohjataan opiskeluhuollon palveluihin. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta löydät kappaleesta kolme.

Jälkihuolto ja seuranta sovitaan tilannekohtaisesti yksilöllisesti. Tehdään suunnitelma aikataulusta, työnjaosta ja toimintatavasta. Suunnitelma kirjataan lapsen henkilökohtaiseen opiskeluhuoltokertomukseen.

6.1.5 Kriisisuunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Kirkkonummen varhaiskasvatuksen kriisisuunnitelma, Varhaiskasvatuksen turvallisuuskäsikirja, löytyy varhaiskasvatuksen intrasta.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyn suunnitelmassa on käytetty lähteenä.

- Esiopetuksen opetussuunnitelma2014
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet LIITE 4607-2022
- Väestöliitto, pisarapuuttuminen
- THL, Tunne ja turvataitoja lapsille, tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali
- OPH, Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa – julkaisu.

6.2 Perusopetus

Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelmaan sisältyy suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin

edistämiseksi. Suunnitelmassa otetaan huomioon sekä oppilaiden keskinäiset että oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa.

Opetuksen järjestäjän opiskeluhoルトosuunnitelmaan sisältyy lisäksi kriisisuunnitelma. Tämä kriisisuunnitelma on laadittu yleisellä tasolla Kirkkonummen kunnan kouluille avuksi poikkeamatilanteiden hoitamisessa ja niihin varautumisessa.

Tässä suunnitelmassa kuvataan tietoja ja toimenpiteitä opetuksen järjestäjän tasolla. Koulukohtaiset tiedot ja toimenpiteet kuvataan erikseen tämän suunnitelman liitteessä. Kirkkonummen kouluilla on lisäksi koulukohtaiset kriisisuunnitelmat, jotka toimivat kouluarjen käytännön työvälineenä.

6.2.1 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi

Koulun järjestyssäännöillä sekä luokkakohtaisilla yhdessä sovituilla toimintamalleilla pyritään luomaan sellainen arvostuksen ja yhdessä toimimisen ilmapiiri ja toimintakulttuuri, jossa kiusaamista ei suvaita ja jossa väkivaltaan ja häirintään puututaan välittömästi. Ennaltaehkäisevä työ on avainasemassa. Jokainen henkilöstön jäsen on velvollinen toimimaan ennaltaehkäisevästi ja puuttumaan välittömästi huomaamaansa kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään.

Kirkkonummen kouluissa on käytössä luokkakohtaiset hyvinvointisuunnitelmat, joiden tarkoituksena on kirjata ylös kaikki luokkaan kohdistetut hyvinvointia tukevat toimet sekä samalla myös ennaltaehkäistä kiusaamista. Hyvinvointisuunnitelman keskeisinä vaikuttajina ovat luokan oppilaat. Hyvinvointisuunnitelmat päivitetään aina lukuvuoden alkaessa.

Yleisellä tasolla kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää voidaan ehkäistä mm. seuraavin keinoin:

- koululla on toimivat järjestyssäännöt, jotka ovat oppilaiden ja henkilökunnan tiedossa
- luokissa voidaan laatia luokkakohtaiset käytänteet ja sopimukset työrauhan ylläpitämiseksi ja kiusaamisen ehkäisemiseksi
- uusi tai tilapäinen henkilökunta perehdytetään koulun käytänteisiin
- välituntivalvonta on tehokasta
- koulussa järjestetään kummioppilastoimintaa
- tehdään tarvittaessa hyvinvointikyselyt
- aihetta käsitellään opettajainkokouksissa ja huoltajatilaisuuksissa
- oppilaille tehdään selväksi, että väkivaltaa, kiusaamista tai häirintää ei missään tilanteessa eikä missään muodossa hyväksytä
- tiedotetaan oppilaille ja huoltajille, miten koulussa toimitaan kiusaamistilanteissa
- huomioidaan hyvän luokkahengen merkitys ennaltaehkäisyssä, luokkien ryhmytymiseen käytetään aikaa
- ennakoidaan mahdolliset konfliktit mm. ryhmiä muodostettaessa
- opiskeluhoillon työntekijät voivat järjestää erilaisia tilaisuuksia
- oppilaita rohkaistaan kertomaan kiusaamisesta tai muista hyvinvointiin vaikuttavista asioista jollekin koulun aikuiselle

6.2.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden seuraamiseksi

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyttä seurataan säännöllisillä koulu-, luokkataso- tai luokkakohtaisilla kyselyillä. Luokissa seurannassa voidaan käyttää tarvittaessa ryhmän keskinäisiä suhteita jäsentäviä sosiogrammeja.

Opetuksen järjestäjä seuraa lisäksi kasvatuksellisten ja kurinpidollisten keinojen käyttöä paikallisen opetussuunnitelman luvussa 5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö kuvatus mukaisesti.

Koulukohtainen yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä vastaa koulun opiskeluhoillon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmä on aina monialainen.

Opiskeluhoitoryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla, jolloin työn kohteena ovat ryhmä, luokka, yhteisö ja opiskeluympäristö. Opiskeluhoitoryhmä kokoaa yhteisön turvallisuutta ja hyvinvointia koskevaa tietoa ml. kiusaamisen esiintyvyys sekä seuraa ja arvioi yhteisön ja ryhmien turvallisuuden ja hyvinvoinnin tilaa sekä yhteisöllisen hyvinvointityön vaikuttavuutta.

6.2.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseksi

Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseen sisältyy tilannekohtaisesti:

- tapahtuman keskeyttäminen (esim. turvaamistoimet)
- tapahtuneen selvittäminen osallisten kanssa
- tarvittavien kasvatuksellisten ja kurinpidollisten keinojen käyttö
- tarvittavan opiskeluhoillon järjestäminen
- tapahtuneesta ilmoittaminen huoltajille lakisääteisen velvoitteen mukaisesti sekä muu yhteistyö huoltajien kanssa
- tapahtuneesta ilmoittaminen muille viranomaisille lakisääteisten velvoitteiden mukaisesti sekä muu yhteistyö muiden viranomaisten kanssa
- tapahtuneen seuranta

Oppilaiden epäasialliseen käytökseen puuttumista on kuvattu paikallisessa opetussuunnitelman luvussa 5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö. Kaikille kouluille yhteisiä puuttumisen keinoja ovat:

Keino	Tarkennus
Asialliseen käyttäytymiseen ohjaaminen	Koulun henkilökunta ohjaa oppilaita asialliseen käyttäytymiseen. Oppilaat ovat velvollisia käyttäytymään asiallisesti. Oppilaan on käytäyttyävä muita kiusaamatta ja syrjimättä sekä toimittava siten, ettei hän vaaranna muiden oppilaiden, koulu yhteisön tai opiskelu ympäristön turvallisuutta tai terveyttä.
Häirinnän, kiusaamisen, syrjinnän ja väkivallan selvittäminen ja huoltajille ilmoittaminen	Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Ilmoittaminen edellyttää tilanteen selvittämistä. Tilanteiden selvittäminen ei ole oppilaille vapaaehtoista.
Kasvatukselliset ja kurinpidolliset keinot sekä turvaamistoimet	Ensisijainen toimenpide on kasvatuskeskustelu. Kasvatuksellisten ja kurinpidollisten keinojen sekä turvaamistomien käyttöä on kuvattu tarkemmin paikallisen opetussuunnitelman luvussa 5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö.

Tapauskohtaisesti koottava monialainen asiantuntijaryhmä	Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseen liittyvät asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti.
--	--

Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumisessa huomioitavat erityispiirteet:

Asia	Erityispiirteet
Väkivalta	Väkivaltaiseen käytökseen voidaan puuttua käyttämällä turvaamistoimia. Väkivaltilanteita voidaan osallisten suostumukseen perustuen sovittaa koulussa käytössä olevien sovittelumenetelmien avulla. Väkivaltaisessa käytöksessä on erityisesti huomioitava poliisille tai muille viranomaisille ilmoittaminen.
Kiusaaminen	Kiusaamista ei hyväksytä missään muodossa. Koulun henkilökuntaan kuuluva tekee tapauskohtaisesti ratkaisun, miten tilanne tulee selvittää.
Häirintä	Seksuaalinen ja sukupuolinen häirintä on tasa-arvolain 7 §:ssä kiellettyä syrjintää sukupuolen perusteella. Syrjintäkielto koskee myös perusopetusta antavia oppilaitoksia. Mikäli koulun henkilökuntaan kuuluva huomaa seksuaalista häirintää, tulee siitä välittömästi ilmoittaa rehtorille. Erityisesti huomioitava velvollisuus ilmoittaa lapsen kohdistuneesta seksuaalirikoksesta poliisille (Lastensuojelulaki 25 §). Jos seksuaalista häirintää on tehnyt koulun henkilökuntaan kuuluva, tehdään tarvittavat palvelussuhteeseen liittyvät toimenpiteet, kuten esimerkiksi kirjallisen varoituksen antaminen.

Yhteistyö huoltajien kanssa

Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle (perusopetuslaki 29 §). Oppimisympäristöllä tarkoitetaan koulujen tilojen lisäksi muita opetukseen käytettäviä tiloja ja ympäristöjä, kuten esimerkiksi retkipaikkoja sekä digitaalisia oppimisympäristöjä. Ilmoituksen yhteydessä huoltajille voidaan kertoa, ketkä ovat olleet tilanteen osapuolia ja asiassa mahdollisesti annetut seuraamukset. Mikäli oppilaalle on määrätty kasvatuskeskustelu, on huoltajalle varattava tilanteesta riippuen mahdollisuus osallistua siihen tai osaan siitä.

Koulussa oppilailla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Yhteistyö huoltajien kanssa on tärkeää kiusaamisen ennaltaehkäisyssä, tunnistamisessa sekä kiusaamistilanteisiin puuttumisessa. Huoltajien tulee turvata lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, hyvä hoito ja kasvatusta sekä lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito.

Huoltajien kanssa tehtävässä kiusaamistilanteisiin liittyvässä yhteistyössä on tärkeää toimia

- avoimuutta edistäen,
- oikea-aikaisesti sekä
- objektiivisesti.

Yhteistyössä on syytä huomioida, että lapset voivat koulussa ottaa erilaisia rooleja tilanteesta ja oppilasryhmästä riippuen.

Yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa

Koulun henkilökuntaan kuuluvan on ilmoitettava poliisille, kun hänellä on tehtävässään tietoon tulleiden seikkojen perusteella syytä epäillä, että oppilaaseen tai muuhun lapseen on kohdistunut seksuaalirikos, pahoinpitely tai törkeä pahoinpitely taikka [muu rikoslain 21 luvussa](#) mainittu rikos, josta säädetty enimmäisrangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta. (Lastensuojelulaki 25 §.) Lisäksi koulun henkilökuntaan kuuluvalla on oikeus ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos hän tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (Perusopetuslaki 40 §.)

Jos koulun henkilökuntaan kuuluva on tehtävässään saanut tietää oppilaasta tai muusta henkilöstä, jonka sosiaalihuollon tarve on ilmeinen, hänen on ohjattava henkilö hakemaan sosiaalipalveluja tai henkilön antaessa suostumuksensa otettava yhteyttä hyvinvointialueen sosiaalihuollosta vastaavaan viranomaiseen, jotta tuen tarve arvioitaisiin. Jos suostumusta ei voida saada ja henkilö on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan, tai lapsen etu sitä välttämättä vaatii, ilmoitus on tehtävä salassapitosäännösten estämättä viipymättä myös ilman suostumusta. (Sosiaalihuoltolaki 35 §)

Koulun henkilökuntaan kuuluva on velvollinen viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos hän on tehtävässään saanut tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä (Lastensuojelulaki 25 §). Lastensuojeluilmoituksen sijasta yhteydenotto voidaan tehdä myös yhdessä lapsen tai hänen vanhempansa sosiaalihuoltolain mukaisena yhteydenottona, jos yhteydenotto tehdään viipymättä ja yhteydenoton yhteydessä ilmoitetaan yhteydenottoon johtaneet syyt (Lastensuojelulaki 25 a §).

Opetuksen epäämisestä on tarvittaessa ilmoitettava koulun sijaintikunnan sosiaalihuollon toimeenpanoon kuuluvia tehtäviä hoitavalle viranomaiselle (Perusopetuslaki 36 a §).

Muissa tilanteissa arvioidaan tapauskohtaisesti, mitä yhteistyötä tarvitaan esimerkiksi poliisin, hyvinvointialueen eri toimijoiden taikka muiden viranomaisten kanssa.

Kirkkonummella on lisäksi käytössä ankkuritoiminta, joka kohdistuu varhaisessa vaiheessa nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja rikosten ennalta ehkäisemiseen. Ankkuritoimintaa toteutetaan moniammatillisessa tiimissä, johon kuuluvat asiantuntijat poliisista, sosiaalitoimesta, terveystoimesta sekä nuorisotoimesta. Tiimi tapaa nuoren ja hänen perheensä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta nuorta voidaan tukea ja tarvittaessa ohjata avun tai tuen piiriin.

6.2.4 Väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet

Sekä teon tekijän että teon kohteena olevalla on oikeus tarvittavaan opiskeluhooltoon. Yksilökohtaista opiskeluhoiltoa toteutetaan yhteistyössä oppilaan ja huoltajan kanssa. Tarvittaessa vakavissa tilanteissa huoltajia kehoitetaan tekemään asiasta rikosilmoitus.

Jos opettaja tai muu oppilaitoksen työntekijä arvioi, että oppilas tarvitsee opiskeluhoiltopalveluja, hänen on otettava yhteyttä koulu- tai opiskeluterveydenhuollon työntekijään tai opiskeluhoillon psykologiin tai kuraattoriin ensisijaisesti yhdessä opiskelijan kanssa. Yksittäisen opiskelijan tai tietyn opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseen ja opiskeluhoillon palvelujen järjestämiseen liittyvät

asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa monialaisessa asiantuntijaryhmässä opiskelijan tai huoltajan suostumukseen perustuen.

Mikäli tilannetta on käsitelty sovittelumenetelmiä käyttäen, toteutetaan seuranta sovittelumenetelmien mukaisesti. Muissa tilanteissa sovitaan tarvittavista seurantakeskusteluista, joita voidaan järjestää yksi tai useampi. Seurannan käytänteitä on kuvattu myös paikallisen opetussuunnitelman luvussa 5.3. Kasvatuskeskustelut ja kurinpidollisten keinojen käyttö.

6.2.5 Kriisisuunnitelma

Kriisi on tilanne, jossa aikaisemmat kokemukset ja opitut toimintatavat eivät välttämättä riitä tilanteen ymmärtämiseen ja hallintaan. Kriisityö on fyysisen ja psyykkisen ensiavun antamista. Fyysisen ensiavun tarkoitus on pelastaa henki ja huolehtia lisäävun sekä hoidon saamisesta. Päähuomio on elintoimintojen turvaamisessa. Psyykkinen ensiapu rauhoittaa, lohduttaa ja selvittää asioita onnettomuus- ja vaaratilanteessa ja niiden jälkeen. Se on kokonaisvaltaista huolenpitoa ihmisestä, myös hänen ihmissuhteistaan ja tunne-elämästään.

Kriisit voidaan jaotella kehitys-, elämän- ja traumatisoiviin kriiseihin.

Traumaattisen kriisin synnyttää usein epätavallisen voimakas ja epänormaali tapahtuma, johon liittyy suuri tunnejärkytys ja jota omat voimat eivät riitä kohtaamaan, esimerkiksi läheisen ihmisen äkillinen kuolema, liikenneonnettomuus, tulipalo, luonnonkatastrofi tai ihmissuhteisiin liittyvät muutokset.

Monet oppilaitoksen ulkopuoliset tapahtumat tai onnettomuudet voivat myös vaikuttaa kouluun. Tapahtumat voivat vaihdella oppilaitoksen läheisyydessä tapahtuneesta onnettomuudesta, paikkakuntaa tai koko maata koskevaan poikkeustilanteeseen. Mitä läheisemmästä tapahtumasta on kysymys, sitä nopeammin oppilaitoksen on reagoitava tapahtuneeseen kriisitilanteeseen.

Kriisitilanteiden ehkäisy ja varautuminen

Varautuminen ja kriisien ennaltaehkäisy on tärkeää, koska kriisitilanteissa ihmisen toiminta muuttuu ja kriisin tapahduttua ei ehdi laatia uusia toimintamalleja. Ennakolta suunniteltu toiminta toteutuu todennäköisimmin myös kriisitilanteessa.

Kriisitilanteita pyritään kouluissa ehkäisemään mm. seuraavilla toimilla:

- Koulun aktiivisesti toimiva ja toimintaansa kehittävä kriisiryhmä
- opiskeluhoitoryhmän yhteistyö ja ohjaus- sekä tukitoimet kuten koulun hyvän opiskeluilmapiiirin tukeminen, opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen, kodin ja koulun yhteistyön tukeminen ja yhteisöllinen opiskeluhoito
- oppilaitoksen toimintakulttuuri, jossa turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä pyritään parantamaan aktiivisesti
- riskejä arvioidaan ja opiskeluhoitoa kehitetään arvioinnin pohjalta
- henkilöstöä koulutetaan kriisitilanteiden varalta
- selkeät, valvotut ja hyvin tiedostetut säännöt, joista kaikki pitävät kiinni
- koulukiusaamiseen puuttuminen ja asioiden ratkaisukeskeinen käsittely
- määrällisesti ja laadullisesti tehokas oppilaiden valvonta eri tilanteissa ja koko henkilökunnan vastuu kasvatuksesta
- oppilaiden ja koulun henkilökunnan vuorovaikutustaitojen kehittäminen

- vuosittaiset palotarkastukset
- Koulun turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien säännöllinen arviointi, päivittäminen ja kehittäminen

Kriisitilanteita varten harjoittelu on tärkeä osa kriisitilanteisiin varautumista ja toimintavalmiuden ylläpitämistä. Kouluissa järjestetään säännöllisesti palo- ja pelastusharjoituksia sekä harjoitellaan mm. sisälle suojautumista.

Toiminta kriisitilanteissa

Koululla sattuneessa kriisitilanteessa kriisiryhmän vastuulla on organisoida toiminta, käynnistää tukitoimet sekä hankkia ulkopuolista apua tarpeen mukaan. Koulukohtaisen kriisiryhmän kokoonkutsujana ja johtajana toimii rehtori tai hänen määräämänsä henkilö.

Mahdollisia koulukohtaisen kriisiryhmän yhteistyötahoja ovat mm. oppilashuolto, hyvinvointialueen toimijat, poliisi ja seurakunta. Kriisiryhmä on moniammatillinen työryhmä ja siinä toimivat oppilaitoksen eri ammattiryhmien edustajat, kuten opettaja, rehtori, apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, erityisopettaja, koulupsykologi, koulukuraattori sekä kouluterveydenhoitaja.

Seuraavassa taulukossa on kuvattu keskeiset vastuut ja tehtävät kriisitilanteessa.

Vastuussa oleva(t) henkilö(t)	Tehtävä
Henkilö, joka on saanut tiedon tapahtuneesta	<ul style="list-style-type: none"> • Ottaa yhteyttä tapahtuman tullessa tietoon ensisijaisesti rehtoriin. Jos rehtori ei saatavilla, yhteys apulaisrehtoriin.
Rehtori / apulaisrehtori	<ul style="list-style-type: none"> • Kutsuu kriisiryhmän koolle • Ottaa yhteyttä lähiomaisiin • Vastaa koulun sisäisestä tiedotuksesta ja ulkoisesta tiedotuksesta yhteistyössä kunnan kriisiryhmän kanssa • On yhteydessä tarvittaviin yhteistyötahoihin (poliisi, hyvinvointialueen toimijat yms.)
Koulun kriisiryhmä	<ul style="list-style-type: none"> • Organisoii toimintaa kriisitilanteissa • Huolehtii välittömästä tuen tarpeesta sekä mahdollisista jatkotoimista • Kirjaa ryhmän sisäisen työnjaon ja vastuuketjut • Selvittää kriisitilanteissa tärkeät paikallisesti ja alueellisesti toimivat yhteistyötahot sekä sopii yhteistyön periaatteista ja käytännöistä • Arvioi kriisitilanteissa toteutettuja toimia ja dokumentoi mahdollisimman tarkasti tapahtumat • Järjestää jälkihoidon yhteistyössä opiskeluhoitoryhmän ja kunnan kriisiryhmän kanssa • Koulukohtaisen kriisisuunnitelman ajan tasalla pitäminen (mm. Henkilötiedot ja yhteystiedot). Tietojen päivittämisestä vastaa rehtori.

Seuraavassa taulukossa on eritelty välittömiä toimenpiteitä eräisiin koulun kriisitilanteisiin. Koulujen kriisisuunnitelmissa voi olla tarkemmin kuvattu koulukohtaisia toimenpiteitä erilaisiin kriisitilanteisiin.

Yleisohje koulussa tapahtuviin kriisitilanteisiin:

- Arvioi tilanne.
- Pelasta – anna ensiapua, jos voit.
- Hälytä 112 tarvittaessa.
- Ilmoita tapahtumasta rehtorille/apulaisrehtorille.

- Varoita ulkopuolisia.
- Estä lisävahingot ja sivullisten oleskelu.
- Poistu tarvittaessa oppilaitoksen läheisyydessä olevalle kokoontumispaikalle tai varakokoontumispaikalle.
- Opasta pelastushenkilöstöä tai poliisia.

Väkivaltatilanne oppilaitoksessa

- Ryhdy välittömiin ensiapu- ja hälytystoimiin.
- Ilmoita tapahtumasta rehtorille/apulaisrehtorille.
- Huolehdi oppilaat ja opiskelijat turvaan sekä huolehdi erityisesti tilanteessa mukana olleista.
- Pidä huoli, että oppilaiden ja opiskelijoiden kanssa on aina joku aikuinen ja ettei oppilaita päästetä kotiin ennen kuin tilanne on rauhoittunut.
- Nuorempien oppilaiden kohdalla tulee varmistaa, että kotona on joku vastaanottaja, järjestä tarvittaessa saattaja.
- Ilmoita huoltajille mahdollisimman pian. Käydään tarvittaessa keskustelut luokissa opettajien ja kriisityöntekijöiden johdolla.
- Läpikäyntikeskustelut henkilöstön kanssa.
- Yhteistyö huoltajien kanssa.

Oppilaan kuolema

- Mikäli kuolema on tapahtunut koulumatkalla tai koulussa, tulee asiasta ilmoittaa poliisille.
- Henkilön, joka saa tiedon kuolemasta, tulee ottaa yhteyttä rehtoriin. Rehtori voi varmistaa tiedon oikeaperäisyyden poliisilta.
- Rehtori tiedottaa opiskelijan kuolemasta henkilökunnalle.
- Rehtori sopii omaisten kanssa, mitä ja miten asioista kerrotaan kyseisessä koulussa.
- Opettajat kertovat opiskelijoille tapahtuneesta sovitulla tavalla ja varataan aikaa asiasta keskustelulle.
- Oppilaille kerrotaan tosiasiat, estetään huhujen leviäminen.
- Oppilaitoksen kriisiryhmä toimii tarvittaessa opettajien tukena.

Henkilökuntaan kuuluvan kuolema

- Mikäli kuolema on tapahtunut työmatkalla tai oppilaitoksessa, asiasta tulee ilmoittaa poliisille.
- Omaisten kanssa sovitaan kuinka, mitä ja missä laajuudessa asiasta tiedotetaan kyseisessä koulussa.
- Henkilökunnalle tiedotetaan aina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa.
- Erityinen huomio on kiinnitettävä tapaan, millä suruviesti ilmoitetaan henkilökunnalle ja oppilaille.
- Varaudutaan antamaan tukea henkilökunnalle ja oppilaille.

Onnettomuus tai tapaturma

- Ensimmäinen paikalle saapunut arvioi tilanteen ja hälyttää tarvittavan avun.
- Anna potilaille välitön ensiapu.
- Pyri poistamaan oppilaat onnettomuuspaikalta.
- Soita tarvittaessa hätänumeroon 112.
- Potilas viedään tarvittaessa terveysasemalle. Jos kyse oppilaasta, tiedota oppilaan huoltajia asiasta. Jos huoltajaa ei tavoiteta, lähtee joku koulun aikuisista mukaan saattajaksi.
- Ilmoita asiasta rehtorille.
- Asiaa käsitellään opiskelijoiden ja henkilöstön kanssa.
- Tehdään tarvittavat kirjaukset ja tapaturmailmoitukset.

Kriisien jälkihoito

Jälkihoidon avulla pyritään auttamaan koulu yhteisöä ja sen yksittäisiä jäseniä toipumaan kriisin tai seurauksista sekä palautumaan mahdollisimman hyvään arkeen. Tapauskohtaisen jälkihoidon suunnittelu käynnistyy välittömästi kriisin jälkeen. Se tulee aloittaa limittäin akuuttivaiheen kriisiavun kanssa.

Koulukohtaiset kriisiryhmät suunnittelevat ja vastaavat kriisien jälkihoidosta yhteistyössä esimerkiksi opiskeluhuoltoryhmän, hyvinvointialueen toimijoiden ja kunnan kriisiryhmän kanssa.

Viestintä kriisitilanteissa

Kriisiviestintä ja siihen liittyvä tiedottaminen on tehostettua viestintää poikkeuksellisessa tilanteessa. Kriisiviestinnässä noudatetaan Kirkkonummen kunnan kriisiviestintäsuunnitelmaa. Kriisiviestinnän keskeisin päämäärä on oikean tiedon välittäminen oikeille kohderyhmille. Tämä edellyttää ennakkointia, harkintaa ja suunnittelua. Kriisiviestinnän tavoitteet ovat:

- varmistaa ihmisten turvallisuus,
- turvata organisaatioiden toimintaedellytykset,
- tiedottaa palvelujen järjestelyistä,
- varmistaa, että julkisuudessa on totuudenmukainen mielikuva tilanteesta,
- ennakoida mahdolliset kriisit ja valmistautua niihin hyvissä ajoin.

Rehtori vastaa yhteistyössä kunnan kriisiryhmän kanssa oman oppilaitoksensa sisäisestä tiedottamisesta henkilökunnalle, oppilaille ja huoltajille. Kriisi- ja poikkeusoloissa käytetään lähtökohtaisesti samoja viestivälineitä kuin normaalioloissa. Oppilaitosten tärkein kriisiviestinnän kanava huoltajille on Wilma. Ensisijaisesti käytetään nopeita ja tehokkaita sähköisiä välineitä: Wilmaa, sähköpostia, oppilaitoksen verkkosivuja ja (ryhmä)tekstiviestejä.

Ulkoisen tiedottamisen vastuut sovitaan Kirkkonummen kunnan opetuspalvelujen johdon tai kunnan kriisiryhmän kanssa. Medialle kerrotaan vain faktat.

Isoissa kriiseissä Kirkkonummen kunnan sivistyspalvelujen johto vastaa ulkoisesta tiedottamisesta eli käytännössä antaa lausunnot ja vastaa median kysymyksiin. Tiedottamisvastuu voi olla myös tietyissä erityisissä tilanteissa myös kunnanjohtajalla.

Kodin ja koulun yhteistyö on tärkeää kriisiviestinnässä. Huoltajille annetaan tietoa oppilaitoksen kriisisuunnitelmasta sekä siihen sisältyvistä kriisiviestinnän periaatteista jo ennakoita. Kun kriisi kohtaa kouluyhteisön, on myös huoltajien hyvä tietää, miten eri tilanteissa toimitaan ja viestitään, mistä tai keneltä saa tarvittaessa apua tai lisätietoa.

6.3 Lukiokoulutus

Osana kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisyä opiskelijoiden kanssa käsitellään koulun toimintaohjeet tilanteisiin, joissa kuka tahansa opiskelija joutuu kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan kohteeksi.

Yhteisöllinen opiskelijahuoltoryhmä huolehtii kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan vastaisen suunnitelman seurannasta, arvioinnista ja päivittämisestä lukuvuosittain. Päivitetty suunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelmaan. Opiskelijakunnan hallituksen edustajat ja tutorit osallistuvat suunnitelman arviointiin ja päivittämiseen.

Toimenpiteistä väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niiden esiintyvyyden seuraamiseksi ja ongelmatilanteisiin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan edellyttämistä käytänteistä lukiokoulutuksessa on laadittu erilliset dokumentit tämän opiskeluhuoltosuunnitelman liitteiksi.

Kriisisuunnitelma lukiokoulutuksessa

Kriisisuunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen

Kriisisuunnitelma käydään yhteisesti läpi henkilöstön kanssa lukuvuoden alussa ja tarpeen mukaan lukuvuoden aikana. Uusi henkilöstö perehdytetään kriisisuunnitelman sisältöön.

Kriisiryhmä kokoontuu arvioimaan ja päivittämään kriisisuunnitelman lukuvuosittain. Päivitetty kriisisuunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelmaan.